

‘כבר לא מבדילים בין עם ישראל לגוים’: מלחמתו של הרב צבי ישראל טאו בהשפעות זרות

מרדכי מילר

אנו נמצאים על סיפו של מהפך רוחני בישראל. הגאולה עוברת מתחיית החול אל תחיית הקודש [...] ההשפעות החיצוניות של הגויים מתגברות ויוצרות רצון לחקות את דרכם. כל אלו גורמים לחלקים בחברה הישראלית לאבד את דרכם (צבי טאו, עמוד הענן משלים לעמוד האש, עמ' 6).

מבוא

בליל תשעה באב, שבעה עשר ביולי 2021, נערכה תפילה אורתודוקסית – תוך הצבת מחיצה בין גברים לנשים – ב'עזרת ישראל'. התפילה תוכננה מראש על ידי ארגון ליב"ה כאקט הפגנתי וכדי למנוע קיום של תפילה שוויונית במקום. 'עזרת ישראל', המצויה בדרום הכותל המערבי, היא מקום תפילה עבור זרמים יהודיים לא אורתודוקסיים אשר מעוניינים לקיים בכותל תפילה שוויונית ומכונה גם 'כותל המשפחות'. התפילה ההפגנתית

עוררה עניין תקשורתי רחב ולצד רבנים אורתודוקסיים מהזרם הליברלי קוממה גם רבנים מהזרם החרד"לי, כמו הרב אליעזר מלמד.¹

המאבק סביב הכותל המערבי נמשך שנים ארוכות והוא מכונן נגד תפילתן של 'נשות הכותל', בראשי חודשים, ונגד ההכרה ב'עזרת ישראל' כמתחם אשר יועד לקיום ריטואלים דתיים שאינם אורתודוקסיים.² למעשה המאבק הוא חלק משורה של מאבקים שמובלים על ידי תת־זרם חרד"לי (להלן 'הקו') אשר מונהג על ידי נשיא ישיבת 'הר המור' הרב צבי ישראל טאו (יליד אוסטרית, 1937), מהרבנים המשפיעים ביותר בציונות הדתית.³ משנת

* כתיבת מאמר זה התאפשרה הודות למלגת קרייטמן של אוניברסיטת כןגוריון כנגב, והודות למלגת האוניברסיטה הפתוחה. בשלבים שונים של המחקר נעזרתי במורים ועמיתים: פרופ' בועז הוס, פרופ' צחי וייס, פרופ' מנחם קלנר ואריאל שטיינברג. הערותיהם והכוונותם משולבות בדברים. תודה שלוחה לפרופ' ישי רוזנצבי על הסיוע הרב בהכוונה, בדיוק ובפיתוח של הרעיונות. המובא כאן הוא על דעתי ועל אחריותי בלבד.

1 אליעזר מלמד, 'תפילת הרפורמים ב"עזרת ישראל"', בשבע, 22 ביולי 2021. בתגובה לרב מלמד פרסם אחד מרבני ה'קו' טור דעה שבו קרא לרב מלמד 'להכריז על תקופת צינון בה יפסיק לפרסם לציבור הדרכות ופסקים' (מתניה אריאל, 'מה עובר על הרב אליעזר מלמד?', אתר סרוגים, 2 באוגוסט 2021). בהמשך אף נפגש מלמד עם מנכ"לית התנועה הקונסרבטיבית רקת גינסברג בביתו שבהר ברכה (קובי נחשוני, 'פסגת פיוס נדירה: הרב הבכיר נפגש עם מנכ"לית הקונסרבטיבית', YNET 8 באוגוסט 2021). עוד על יחס הרב מלמד לרפורמים ראו אליעזר מלמד, 'מענה לטענות בענין היחס לרפורמים', בשבע, 5 באוגוסט 2021; מלמד, 'גבולות הקירוב של הרפורמים', בשבע, 19 ביולי 2021; מלמד, 'חזרו וייסדו: אהבת ישראל מלכתחילה', בשבע, 26 בנובמבר 2020; מלמד, 'יחסם של גדולי הדור האחרון לקהילה הרפורמית', בשבע, 25 ביוני 2020; מלמד, 'להרחק מן החרם', בשבע, 18 ביוני 2020; מלמד, 'היחס לתכנית המאה ולאחינו הרפורמים', בשבע, 11 ביוני 2020; 'א' מלמד, 'הרפורמים אינם זרם דתי', בשבע, 25 בפברואר 2016. על יחסו של מלמד לרפורמים ועל ההתנגדות שעורר יחס זה, ראו מרדכי מילר וגלעד רובינשטיין, "'מצוה להושיט להם יד': הרב אליעזר מלמד והיחס לתנועה הרפורמית', בהכנה.

2 ראו למשל גילוי דעת, 'למען ציון לא אחשה ולמען ירושלים לא אשקוט, להזכיר את הידוע והפשוט לכל'; מכתב מראש ישיבת הר המור, הרב עמיאל שטרנברג, שנתלה על לוח המודעות בישיבה ובו נכתב נגד 'הרפורמים' ונגד 'נשות הכותל' אשר מתכננות 'לעלות מדרגה במעשי הפרובוקציה [...] ולהפוך חלילה את הכותל המערבי למקום תפלות רפורמי'; במכתב של ארגון ליב"ה, ארגון 'קו' שהוקם ביוני 2016 כחלק מהמפנה הפוליטי שיצויין להלן (יח בכסלו תשע"ט), 'חילול הקודש ברחבת הכותל המערבי בראשי חודשים', נכתב כי 'נשות הכותל' מגיעות 'במטרה ליצור פרובוקציה ולקדם אג'נדות פוליטיות'. עוד ראו אבי מעוז, 'מנותקים מהיהדות', יום ליום, 5 באוגוסט 2021, עמ' 18; יהודה ולר, 'הרפורמים לא באים לכותל, אז על מה הם נלחמים?', אתר סרוגים, 2 ביוני 2018; 'ריכוז חלקי של עמדות רבני ישראל ביחס למתווה הכותל', אתר מרכז ליב"ה, ט באדר א, תשע"ו; 'שלא לתת הכרה ברפורמים – לקט ראשוני מגדולי ישראל', אתר מרכז ליב"ה, ח באדר א, תשע"ו.

3 השפעתו של הרב טאו באה לידי ביטוי בשורה של מוסדות חינוך, התנחלויות, יישובים ואישי ציבור אשר נענים להוראותיו – גם אם ברמות ציות משתנות – ולומדים מתורתו. עוד על השפעת הרב טאו ראו שוקי פרידמן, 'דרכיה (אינן) דרכי נעם', אתר המכון הישראלי לדמוקרטיה, 26 באוגוסט 2019;

2006, ובניגוד לדרכו עד אז, החל הרב טאו בתהליך הדרגתי של פעילות פוליטית אשר שיאו היה בהקמת מפלגת 'נעם' בחודש יולי 2019.⁴ מאז הקמתה בהוראת הרב טאו, חרטה המפלגה על דגלה לנהל מלחמה בנושאים שקשורים לתחום של דת ומדינה ונגד מה שזוהה על ידיה כסכנה לזהותה היהודית של המדינה.⁵ מטרת המאבק הן: ביצור מעמדה של הרבנות הראשית לישראל כאוטוריטה דתית, בייחוד בכל הנוגע לגיור, כשרות ואישות;⁶ שמירת שבת בפרהסיא הציבורית;⁷ למנוע ככל האפשר שילוב נשים בצבא

אמיר בן דוד, 'ראיון עם יאיר שלג: על מי אנחנו מדברים כשאנחנו מדברים על חרד' לים', אתר זמן ישראל, 16 בדצמבר 2020. השפעתו של הרב טאו נובעת בין היתר מהציות שנדרש ממי שמבקשים להיות תלמידיו, על כך ראו למשל תומר פרסיקו, 'התנגשות העולמות', בית אבי חי, 8 ביולי 2013. ואכן מפלגת 'נעם' סרה להוראות הרב טאו, ראו למשל שלמה אבינר, דף הפייסבוק האישי, 30 באוגוסט 2019, 'יש הג'ר צבי טאו שהכל נעשה על פי דברו'.

הרב טאו הסתגר כילד עם משפחתו בהולנד בזמן השואה. בהיותו בן שבע עשרה עזב על דעת עצמו את הולנד למדינת ישראל הצעירה, ולמד אצל הרב יהודה עמיטל בשיבת 'הדרום' ברחובות. בראשית שנות השישים הגיע לשיבת 'מרכז הרב', ושם הפך לתלמידו הנאמן של ראש הישיבה הרצי"ה. בהדרגה התקבצה סביבו קבוצת תלמידים וחברים נאמנה אשר ראתה בו סמכות פרשנית עליונה לתורת הרבנים קוק. להרחבה ביוגרפית ראו Gerda Elata-Alster, 'Wanderungen' Woldietrich Schmied-Kowarzik (ed.), *Auseinandersetzungen mit dem zerstörten jüdischen Erbe. Franz-Rosenzweig-Gastvorlesungen (1999–2005)*, Kassel 2004, pp. 63–74; אהרון גרנות, 'הבית במעלה הזיתים', משפחה (2015); יואב שורק, 'ההתחרדות של הרב טאו תגרום לשבר דתי לאומי?', מקור ראשון, 21 בפברואר 2015; יאיר שלג, אחרי רבים להטות?, המכון הישראלי לדמוקרטיה, 2006, עמ' 44–46; אלישיב רייכנר, באמונתו, ירושלים 2008, עמ' 61–64; גדעון ארן, 'מציונות דתית לדת ציונית – שורשי גוש אמונים ותרבותו', עבודת דוקטור, האוניברסיטה העברית בירושלים, תשמ"ו, עמ' 331–333; עוז בלומן, 'השיבה אל המטפיזיקה: קודש ותודעה במשנתו של הרב צבי ישראל טאו', עבודת מוסמך, אוניברסיטת בר אילן, רמת גן 2013, עמ' 5–12.

לאחר שקבע הרב טאו כי המפלגה תפרוש מן המרוץ לכנסת העשירים ושתיים ולאחר הימנעותה מהתמודדות לכנסת העשירים ושלוש, נבחר לבסוף אבי מעוז, יו"ר 'נעם', כחבר בכנסת העשירים וארבע. מעוז נבחר כנציג 'נעם' במפלגת 'הציונות הדתית' בראשות בצלאל סמוטריץ'. למפלגה של סמוטריץ' חבר מעוז במסגרת 'בלוק טכני', דבר אשר הודגש באגרות שונות שפורסמו למתפקדי 'נעם'. לאורך קמפיין הבחירות, וגם לאחר היודע תוצאות הבחירות, הקפידו 'נעם' על קיום כנסים נפרדים משל מפלגת 'הציונות הדתית'.

נושאים אלו שבים בפרסומים השונים של מפלגת 'נעם', וקודם לכן בפרסומיהם של ארגונים כמו חזון, ליב"ה וחותרם. כך מנה נושאים אלו הרב שלמה אבינר, 'עשרת הדברות של מפלגת נעם', דף הפייסבוק האישי, 27 באוגוסט 2019.

כך למשל נערך כנס (יוני 2018) 'גיור אחד לעם אחד', במלון רמדה בירושלים בנוכחותו של הרב טאו. הכנס נועד לחזק את הרבנות הראשית ולהתנגד למתווי גיור אלטרנטיביים; שלמה אבינר, 'על הכנס הגדול לחיזוק הרבנות הראשית', אתר כיפה, 15 ביוני 2018; גילוי דעת, 'מחאה לכבוד הרב הראשי', דצמבר 2016; טאו, ונאמן ביתך וממלכתך, על סוגיות דת ומדינה ע"פ שיחות מפי הרב צבי ישראל טאו, מצפה רמון, תשע"ה, עמ' 15.

ראו למשל 'אגרת לתומכי מפלגת נעם', עמוד הפייסבוק של מפלגת נעם, 2 בינואר; 'גילוי דעת', דצמבר 2018 (חתומים הרבנים צבי טאו, מרדכי שטרנברג ועודד וולנסקי).

ובפרט בתפקידי לוחמה.⁸ המאבק המרכזי שלו הוקדשה האנרגיה הדתית והפוליטית הרבה ביותר כוון כלפי ארגוני הלהט"ב. במסגרת זו, התריעה המפלגה מפני השפעה להט"בית על מערכות החינוך והמשפט; הזהירה מפני ערעור 'מוסד המשפחה';⁹ ערכה הפגנות נגד מצעד הגאווה בירושלים; ניהלה מאבקים תקציביים ב'בית הפתוח', ופרסמה 'גילויי דעת' שבהם כונו הלהט"בים 'סוטים', 'סוטי מין' ו'תועבה'.¹⁰

מאבקה של מפלגת נעם נראים 'אבודים'. הללו נוגעים לתחומים של פמיניזם, להט"ב וניסיון לקדם מיזוג טוטלי של הדת עם המדינה; אפילו בציבור החרד"לי מתקשים ב'קו' למצוא שותפים נאמנים למאבק, כל שכן בקרב רוב מניין ובניין של הציונות הדתית המתונה. מאבקים אלו מנעו מהמפלגה לחבור לדמויות כגון נפתלי בנט, והוא אף הואשם על ידה כמשתף פעולה עם גופים נוצריים ורפורמים וכמי שמקדם אג'נדה של הפרדת הדת מן המדינה.¹¹ לו היו מתמקדים ב'נעם' בסדר יום ימני-ביטחוני, היו לבטח זוכים לתמיכה

⁸ לנושא זה הוקדשה החוברת של הרב טאו, 'עמוד הענן משלים לעמוד האש: על התהליכים העוברים על החברה הישראלית ועל צה"ל מתוך המבט של הארת הגאולה', ירושלים תשע"ז. ראו גם אסופת המאמרים, באלוקים נעשה חיל: התהליכים המתרחשים בצה"ל וגישתנו אליהם, קובץ שיחות וסקירה מעשית, ירושלים 2017. על היחס החרד"לי לגיוס נשים בצבא ראו יאיר אטינגר, פרומים: המחלוקות שמפצלות את הציונות הדתית, חבל מודיעין 2019, עמ' 190–292.

⁹ כך למשל, בחודש פברואר 2019 נתלו ברחבי ירושלים שלטים (על ידי תנועת חזון, מיסודו של הרב טאו) ועליהם הכיתוב 'אבא+אמא=משפחה, האומץ להיות נורמלי', עד אשר הוסרו בראשית חודש יוני 2019, בצו עיריית ירושלים. הסרת השלטים הוגדרה על ידי אבנר פורת, מנציגי 'נעם' כ'טרור', 'הגיעו מים עד נפש. אי אפשר אפילו לתלות שלט בירושלים עיר הקודש שכתוב עליו "אבא ואמא = משפחה"' (מתוך עמוד הפייסבוק של מפלגת נעם, 14 בספטמבר 2019).

¹⁰ ראו למשל גילוי דעת, 'לחזק את ידיו של רבה של ירושלים עיה"ק הרה"ג הרב אריה שטרן שליט"א'. שם מכונים הלהט"בים 'סוטים'; גילוי דעת, 'למען ציון לא אחשה'. שם מופיע הכינוי 'קהילות תועבה'; ראו גם טאו, 'עמוד הענן', עמ' 7, על מצעד הגאווה, 'סוטים ברחובות של עיר בראש מורס', 'זו הרי הסטייה המכוערת ביותר העוקרת את חיי המשפחה ופוגעת בילודה'; עוד ראו נאומו של הרב יגאל לוינשטיין (מלמד במכינת עלי) בכנס של 'מרכז ליב"ה' שכונה בתקשורת 'נאום הסוטים'; ביולי 2016 פורסמה שיחת הרב יוסף קלנר (מלמד במכינת עלי) משנת 2013 שבה כינה את הלהט"ב 'חולי נפש ואומללים'; בשיעור בפני תלמידיו בדצמבר 2016 שב הרב לוינשטיין על הגדרתו את הלהט"בים כ'סוטים'; 'נאום הבחוריות', הרב יוסף קלנר, פורסם בפברואר 2018. מאות רבנים חתמו על גילוי דעת של תמיכה ברב לוינשטיין ('גילוי דעת', יד בתמוז תשע"ז).

¹¹ אבי מעוז האשים את נפתלי בנט ואיילת שקד בכך שזנחו את 'חוק השבות, שבת, כשרות, גיור ונישואים' והתאבדו בבשורה החדשה [...] נושאים בעלי רייטינג, כן ולא שחרור מחבלים, הסדרת יישובים ושינוי המערכת לבחירת שופטים' (אבי מעוז, 'נותנים את הנשמה למדינה', מפלגת נעם: נעים להכיר, אדר תש"ף, עמ' 7–8). עוד ראו ישראל כהן, 'נשיא ישיבת הר המור נגד נפתלי בנט: פגיעה בתורה', אתר כיכר השבת, 11 במרץ 2013; אבנר פורת, 'בנט משדר מנהיגות של 'אוש', אתר סרוגים, 4 בדצמבר 2016; נטעאל בנדל, 'הרב טאו: כולם מפחדים מאדון בנט, צאו לחסום כבישים', אתר כיפה, 16 בדצמבר 2016; יהונתן קליין, 'הרב טאו נגד בנט: "הפוך את כולנו לרפורמים"', אתר כיפה, 21 באוקטובר 2018. גם כשנעם בחרו שלא לרוץ לבחירות לכנסת העשרים ושתיים, אסר הרב טאו על הצבעה למפלגת 'ימנה' בראשות בנט, הגם שנמצאו מי מתלמידיו שהפרו הוראה זו.

רחבה בקרב מצביעי הימין לגווניו. חרף זאת הבהירה המפלגה בהזדמנויות שונות כי אין עניינה בנושאי הליכה הבטחוניים, אלא בדבקות בסוגיות הנוגעות לזהותה היהודית של המדינה.¹² הסגנון הבוטה, המסרים הרדיקליים בתחומי דת ומדינה והשפה המטפיזית הופכים את מפלגת נעם לחידה קשה לפיצוח אפילו עבור חברי הציונות הדתית שאינם נמנים על זרם 'הקו'; לאחרונה העיד בפניי מרצה בכיר למחשבת ישראל – הוא עצמו חובש כיפה סרוגה – שהוא אינו מצליח להבין את הטקסטים של אבי מעוז, וודאי שלא את הסאב־טקסט.

במאמר אחר עמדתי בהרחבה על תיאור ה'מפנה הפוליטי' של הרב צבי טאו תוך הבחנה בארבעה שלבים שונים ואפיונם.¹³ המעבר המודע של הרב טאו לשדה הפוליטי תוך מתן הצדקה היסטוריוסופית ומטפיזית למפנה זה מצדיקה לדעתי זיהוי של 'הגות פוליטית' בכתבי הרב טאו ובניתוחם אעסוק להלן.¹⁴ מפלגת נעם היא הביטוי המעשי

¹² כשנשאל אבי מעוז האם מלבד המאבקים הנוכחיים יש בכוונתו לפעול בתחומים נוספים בכנסת הוא השיב, (תמיר דורטל, 'ח"כ אבי מעוז – מדינת ישראל היא יסוד כיסא השם בעולם', פודקאסט על המשמעות, 4 באוגוסט 2021): 'זה העיקר. העיקר מבחינתי זה לעורר את עם ישראל להבין את המציאות, להבין שאנחנו במצב של הנדסת תודעה אדירה, שהפוסטמודרנה מטשטשת פה את הזהויות'.

¹³ מרדכי מילר, 'המפנה הפוליטי של הרב טאו וחוגו: צמיחתה של מפלגת נעם', עתיד לראות אור בכתב העת ציונות דתית, כרך י. תודתי מסורה לפרופ' דב שוורץ על הסיוע הרב בדיוק הרעיונות שבמאמר. השלבים שעליהם הצבעתי ושפיינתי הם: (1) הצבעה למפלגות חרדיות, מיד אחרי תכנית ההתנתקות; (2) הצטרפות למפלגת 'יחד', שבה שותפים חרדים (אלי ישי) ותלמידי הרב מאיר כהנא (2015); (3) הקמת ארגונים בעלי מטרות פוליטיות, דוגמת 'חזון' ו'מרכז ליב"ה'; (4) הקמת מפלגת 'נעם' תוך שיתוף פעולה פוליטי – במסגרת בלוק טכני – עם בצלאל סמוטריץ' ותלמידי הרב כהנא (יולי 2019).

¹⁴ ביבליוגרפיה ראשונית של ההגות הפוליטית של הקו: צבי טאו, ונאמן ביתך וממלכתך; טאו, עזות של קדושה: לקט מתוך שיעורים שנתן הרב צבי ישראל טאו בענייני השעה, עורך יוסף חייקין, תשע"ו; טאו, בקשת האני העצמי: שמירה על העצמיות אל מול זרם התרבות המערבית, שיעורים מפי הרב צבי טאו, ירושלים תשע"ו; טאו, עמוד הענן משלים לעמוד האש; טאו, דרך חיים תוכחות מוסר: דרך המחאה כנגד קלקולים באומה, ירושלים תשע"ח; טאו, האומץ לעצמאות, עורכים דוד וכטל ויוסי מירון, ירושלים תשע"ט. לצד זאת פורסמו במעגלים פנימיים סיכומי שיחות של הרב טאו אשר חלקם לא פורסמו ומצויים ברשותי. כך למשל, 'התמלול המלא של דברי הרב טאו על הרב יגאל לוינשטיין', אתר כיפה, 14 במרץ 2017; טאו, עזות של קדושה: לקט מתוך שיעורים שנתן הרב צבי ישראל טאו בענייני השעה, (עורך יוסף חייקין), ירושלים תשע"ח; על פרסומים אלו ניתן להוסיף פרסומים של רבנים מחוג 'הקו': יגאל לוינשטיין, המשפחה שלנו: ערכי המשפחה אל מול התרבות הפוסטמודרנית, ישראל 2019; יגאל לוינשטיין, אג'נדה צבאית, ישראל 2020; לוינשטיין, קורונה ופוסטמודרנה, ישראל 2021; לוינשטיין, מי מפחד מלאומיות? ישראל 2021; לוינשטיין, מפת דרכים למבוך הפוסטמודרני, ישראל 2021; לוינשטיין, משפחות חדשות? ביקורת יהודית על האג'נדה הלהט"בית, ישראל 2021. יוסף קלנר, אם בישראל, ישראל 2018; מיכאל פואה, בוחרים במשפחה: מבט מעמיק ושאלות ותשובות ביחס לנטייה החד מינית; באלוקים נעשה חיל, ירושלים 2017. לצד

להגות פוליטית זו וקדמו לה ארגונים שהוקמו על ידי תלמידיו אשר ניסו לקדם בדרכים שונות את אותם המאבקים. כדי להבין מה שמניע את המפלגה – כמו גם ארגוני 'קו' נוספים – יש לנתח את הגותו הפוליטית של הרב טאו. ניתוח שכזה יסייע להבהיר מדוע מתעקשים ב'קו' על מאבק חסר פשרות בנושאים 'אבודים', חלף התמקדות בנושאי ליבה מדיניים וביטחוניים שעומדים במוקד עיסוקן של מפלגות הציונות הדתית בעשורים האחרונים. ההכרה במרכזיותו של הרב טאו בשיח הציוני-דתית מעוררת עניין אקדמי וציבורי הולך וגובר בדמותו,¹⁵ אך משנתו הפוליטית החדשה והשלכותיה טרם נחקרו. תקוותי היא שמאמר זה, לצד מאמרי הקודם, יתרמו לכינון דיון אקדמי וציבורי אשר יבחן את שורשיו, מאפייניו והשלכותיו של המפנה הפוליטי של הרב טאו וחוגו.

פרסומים אלו חתום הרב טאו – לעתים כחותם יחיד, אך לרוב לצד רבנים חרד"ליים נוספים – על עשרות גילויי דעת בנושאי דת ומדינה. מקורות ראשוניים נוספים שבהם פרוסה ההגות הפוליטית של הרב טאו ותלמידיו הם אתרי האינטרנט והפייסבוק הרשמיים של ארגונים שהוקמו בעידוד הרב טאו, ובראשם מפלגת 'נעם'; תיעוד ויזואלי מכינוסים פוליטיים, בייחוד של מפלגת 'נעם'; 'סרטוני ברכה' פוליטיים מאת הרב טאו אשר מועברים בקבוצות וואטסאפ ייעודיות.

למחקרים מרכזיים על אודות הרב טאו ראו אודי אברמוביץ, 'התיאולוגיה הממלכתית של הרב טאו וחוגו', עבודת דוקטור, אוניברסיטת בן גוריון בנגב, 2014; יוסקה אחיטוב, 'הרב טאו על האומה הפלשתינית', אקדמות יז (תשס"ו), עמ' 137–152; עוז דוד בלומן, 'השיבה אל המטפיזיקה'; וזהבה כלפה, 'מאירועי ההתנתקות ועל לאירועי תג מחיר: האכזבה של רבני הציונות הדתית ותגובתם לנסיגתה של מדינת ישראל מרצועת עזה (2005–2015)', עבודת דוקטור, אוניברסיטת פוטסדם, 2019; שלמה פישר, 'הציונות הדתית על סף האלף השלישי, שתי תרבויות אמנותיות', אקדמות כב (תשס"ט), עמ' 9–38, ובייחוד בעמ' 31 ואילך; ישי רוזנצבי, 'מטפיזיקה בהתהוותה – הפולמוס בישיבת מרכז הרב, עיון ביקורתי', אבי שגיא ודב שוורץ (עורכים), מאה שנות ציונות דתית, בר אילן, 2003, עמ' 421–447; חמי רמאל, 'מבחן הרדיקליות הבלתי מתפשרת: שיח, לימוד תורה וויכוח בישיבת הר המור, עבודת מוסמך, האוניברסיטה העברית בירושלים, 2007; Tessa Dawn Satherley, 'Unity and opposition in Israel's settler movement: Rabbi Tzvi Yisrael Tau and Rabbi Yitzchak Motti Inbari, *Messianic* ;Ginsburg', Ph.D. diss., The University of Melbourne, August 2015. על הגותו המשיחית והלאומית של הרב טאו ראו דב שוורץ, אתגר ומשבר בחוג הרב קוק, תל אביב 2001, עמ' 77–110; 262–266. על הרב טאו והיחס להיסטוריה ראו אבינועם רוזנק, סדקים, תל אביב 2013, עמ' 138–154; על יחסו לסוגיית הערב רב ראו רוזנק, סדקים, עמ' 187–189; על התנגדות הרב טאו למגמות ניארחסידיות ראו תומר פרסיקו, 'התעוררות הנארחסידית בציונות הדתית ומשמעותה', עמ' 124, 129–128; יאיר שלג, החרד"לים: היסטוריה, אידאולוגיה, נוכחות, המכון הישראלי לדמוקרטיה, ירושלים 2020; יאיר אטינגר, פרומים; אתר האינטרנט 'סרוגים' מרבה לפרסם מאמירותיו ומספק פרסומים ראשונים יוצאי דופן יום עיון הוקדש במכון 'וקליר' לעיסוק במגמותיה של מפלגת 'נעם' (ראו סדרת הסרטונים ביוטיוב, 'ערב דיון – עם נורמלי בארצנו?'), מכון וקליר, 14 בינואר 2020); סדרה של שלושה פרסומים באתר 'העין השביעית' בנוגע ל'מפלגת נעם': מרדכי מילר, 'מלחמת נעם', העין השביעית, 2 בספטמבר 2019; שלמה פישר, 'על נורמליות, לאומיות וחד-מיניות', העין השביעית, 9 בספטמבר 2019; אהוד פירר, 'סיפור פשוט ועצוב', 8 בספטמבר 2019.

מהותנות ולאומיות

המאבק הפוליטי שמוביל הרב טאו הוא מאבק נגד מה שהוא מכנה 'השפעות זרות' שמיוחסות ל'גורמים זרים' (אשר כוללים 'ארגונים זרים' ו'מדינות זרות'), אשר באופן מתוחכם והדרגתי פוגעות בזוהר היהודית של מדינת ישראל ומרחיקות את עם ישראל מייעודו.¹⁶ במסגרת המאבק ב'גורמים זרים' נשא אבי מעוז, יו"ר מפלגת נעם, נאום מעל במת הכנסת (אחד באפריל 2021) ובו דרש להקים מטה לאומי בשם 'מג"ן הע"ם' ('מטה גילוי ונטרול השפעות זרות על מדינת ישראל') במטרה 'למנוע מגורמים זרים אנטי-ישראליים לחדור למערכות הציבוריות במדינת ישראל ולהשפיע על התודעה, לשנות ערכים ולפגוע בחוסן הלאומי'.¹⁷

הרטוריקה של הזרות אינה מקרית. תפיסות העולם אשר מקוממות את הרב טאו ואשר יידונו להלן, כמו גם נושאייהם, מוגדרים כ'זרים' – משום שלתפיסת הרב טאו הללו שייכים לתחום שהוא זר ליהדות, כלומר שייכותם המהותית היא לתחום הלא יהודי, וזאת גם במקרים שבהם יהודים מובילים תפיסות אלו.¹⁸ עמדה זו מבחינה הבחנה אונטולוגית בין הלא יהודים אשר שייכים לתחום הטומאה ובין היהודים אשר שייכים לתחום הקדושה. המאבק בהשפעות הזרות קשור אפוא קשר הדוק לשאלת ההבדל שבין יהודים לבין לא יהודים. ולפיכך קודם שנדון במאבק עצמו נכון יהיה להידרש בקצרה לקרקע הרעיונית שעליה צמחה הגותו של הרב טאו בנושא זה.

ייחודו של עם ישראל כ'סגולה מכל העמים' ובחירתו על ידי האל מופיעים כבר במקרא,¹⁹ אך טיבם של הייחוד והבחירה לא פורש: האם היות ישראל 'עליון על כל הגוים' הוא עניין מותנה? במה מתבטאת העליונות? האם זו גוררת צו נורמטיבי? ומי הם אותם 'גוים'? כפי שטענו ישי רוזנצבי ועדי אופיר, עד לימיהם של חז"ל לא נולד ה'גוי' כקטגוריה מובחנת, אחידה, בינרית ולעומתית לישראל.²⁰ מאז הופעתו של ה'גוי' אצל

¹⁶ על הגורמים הזרים ראו למשל טאו, האומץ לעצמאות, עמ' 21; טאו, דרך חיים תוכחות מוסר, ירושלים תשע"ח, עמ' יז.

¹⁷ אמיר אטינגר, 'לבלום גורמים זרים: הדרישה של מפלגת נעם מנתניהו', אתר סרוגים, 1 באפריל 2021. עוד ראו 'התכנית שלנו', אתר מפלגת נעם, שם מוצגת תכנית להקמת שני מטרות: 'מג"ן הע"ם' עליו דיבר מעוז בנאומו, ו'מח"ר' ('מטה לחיזוק הרוח והערכים הבסיסיים של מדינת ישראל כמדינת הלאום של העם היהודי').

¹⁸ עוד על זרותם של מושאי המאבק של הרב טאו ראו למשל 'רבני אחת הישיבות שואלים את הרב ביחס לפעילות עבור מפלגת נעם', יח באדר תשפ"א, סיכום פנימי. שם מוגדרות ההשפעות הזרות (הפוסטמודרנה) כיבוא חיצוני, לא יהודי, 'זה אימפורט [...] ייבוא מאמריקה, ייבוא מאירופה, בעיקר מאמריקה'. תודתי מסורה ליאיר שרקי על שהמציא לידי טקסט זה.

¹⁹ ראו למשל שמות ד, כב; שמות יט, ה-ו; דברים ז, ז; דברים י, טו; דברים כו, יח-יט.

²⁰ על כך ראו בהרחבה במחקריהם של עדי אופיר וישי רוזנצבי, בייחוד ישי רוזנצבי, 'הופעת הגוי בספרות חז"ל', גדעון בוהק, רון מרגולין וישי רוזנצבי (עורכים), מיתוס, ריטואל ומיסטיקה, מחקרים

חז"ל, תוך מחיקת קטגוריות ביניים שהיו קיימות, שוב לא ניתן היה להשיב את הגלגל אחור; היחס אל הלא יהודים היה על פי רוב כאל קולקטיב, 'אחר' אחד, לווה בחשדנות ולעתים בעוינות ובתחושת עליונות. הגם שבהגות היהודית למן ימי חז"ל ועד הנה ניתן למצוא התייחסויות מגוונות ועשירות אל הלא יהודים, ניתן ככלל לדבר על שני זרמים מרכזיים: זרם אחד, מהותני, ראה את הלא יהודי כנבדל מן היהודי מטבע היותו; זרם שני, לא מהותני, גרס כי אמנם ישנם הבדלים תרבותיים ודתיים בין היהודי לבין הלא יהודי, אך אין בכך כדי ללמד על הבדל אונטולוגי ביניהם.²¹

בהגות היהודית של ימי הביניים התבלט רבי יהודה הלוי (ריה"ל, 1075–1141) כאחד המבטאים הדומיננטיים של הזרם המהותני, ואילו רבי משה בן מימון (רמב"ם, 1138–1204) התבלט כמוביל הזרם הלא מהותני.²² ביטוי בהיר לגישתם השונה של כל אחד מן הזרמים ניתן למצוא דווקא בגיור.²³ אם הלא-יהודי שונה מן היהודי מעצם מהותו, הרי שצפוי כי ההצטרפות הדתית-תרבותית לקולקטיב היהודי תהיה דרמה משנית בלבד, בעוד הדרמה הראשית תהיה השינוי המטפיזי שאמור להתחולל בגר: זכייה בנשמה יהודית ומעבר ממצב אונטולוגי אחד לאחר. למרבה העניין מתברר שעבור הזרם המהותני שינוי מטפיזי זה לא מתאפשר בדרך כלל, וגם אם הוא מתאפשר הרי שלמדרגת שיוויון

לכבוד פרופ' איתמר גרינולד, תל אביב תשע"ד, עמ' 361–438; עדי אופיר וישי רוזנצבי, 'המצאת הגוי על שום מה?', לשוננו עו (תשע"ד); עדי אופיר וישי רוזנצבי, 'היבדלות, יודופוביה והולדת הגוי: על ביצים ותרנגולות', ציון פה (תש"ף), עמ' 151–176; Adi Ophir and Ishay Rosen-Zvi, *Goy: Israel Others and the Birth of the Gentile*, Oxford 2018. על ה'גוי' בהקשרים אקטואליים במדינת ישראל ראו ישי רוזנצבי ועדי אופיר, מגוי קדוש לגוי של שבת, ירושלים תשפ"א; דוגמה למעמד ה'גוי' לעומת היהודי מצויה במשנה נדרים ג, יא. שם נקבע כי לא יהודי, גם בהיותו מהול נחשב ל'ערל', 'שאין הערלה קרויה אלא לשם גוים'. במשנה מובא הפסוק (ירמיהו ט, כה) 'כי כל הגוים ערלים, וכל בית ישראל ערלי לב'. גישה זו קשורה גם לעמדה שלפיה 'ישראל אף על פי שחטא ישראל הוא' (בבלי סנהדרין מד, א).

הבדלת ישראל מן העמים היא תמה רווחת כבר במקרא (למשל ויקרא כ, כו), אלא ששם אין רמז לכך שההבדלה נובעת מטעמים אתניים.²¹

מנחם קלנר, גם הם קרויים אדם – הנכרי בעיני הרמב"ם, רמת גן 2017; Menachem Kellner, *We Are Not Alone: A Maimonidean Theology of the Other*, Boston, 2021; James Diamond, *Converts, Heretics and Lepers: Maimonides and the Outsider*, Notre Dame, 2007.

חז"ל הפכו גם את ה'גר' המקראי מזר סתם ל'גר צדק', ללא יהודי המבקש להיחפך ליהודי. על כך ראו רוזנצבי, 'הופעת הגר בספרות חז"ל', עמ' 367–371. על גיור ביהדות נכתב רבות. אציין כמה מן המחקרים הבולטים בתחום: מנחם פינקלשטיין, הגיור – הלכה ומעשה, רמת גן 1994; ישראל תא-שמע, 'גרים וגויר בהלכה', מחניים, צג–צד (תשכ"ד), עמ' 42–47; יידיה שטרן ונתנאל פישר (עורכים), גיור ישראלי: חזון. הישגים. כישלונות, ירושלים 2018; יידיה שטרן עורך. ספרות השו"ת: הגיור בראי הדורות, תל אביב 2008; אברהם (אבי) שגיא וצבי זוהר, גיור וזהות יהודית: עיון ביסודות ההלכה, ירושלים תשנ"ה; דוד אלנסון ודניאל גורדיס, ברית אמונים, ירושלים 2014; Moshe Lavee, Bernard J. Bamberger, *Proselytism in the Talmudic Period*, Cincinnati, 1939; *The Rabbinic Conversion of Judaism*, Leiden, 2017.

אונטולוגי אין הגר בא ; נמצאו מי שסברו שהנחיתות האונטולוגית של הלא־יהודי מלווה אותו גם עם הצטרפותו במעשה הגיור לעם ישראל. כך עבור ריה"ל אין הגר יכול לזכות בדרגת הנבואה, זאת בניגוד ליהודים – שכן מלידתם טבוע בהם 'הענין האלוהי', תכונה מטפיזית שמבדילה אותם אונטולוגית מן הלא יהודים.²⁴ לעומתו הרמב"ם, שאינו גורס כי ישנו הבדל אונטולוגי בין היהודי והלא־יהודי, קיבל את הגר כשווה לכל דבר ועניין.²⁵ דמות מרכזית נוספת מן העת החדשה המוקדמת שיש להזכירה במסגרת ההוגים המהותניים היא הרב יהודה ליווא בן בצלאל (מהר"ל) מפראג (1520–1609), אשר כתביו נלמדים על ידי תלמידי רצי"ה קוק, תוך הדגשה מיוחדת של הגותו בנוגע לבחירת ישראל.²⁶ כך, בכמה מקומות קבע מהר"ל כי האדם שעליו נאמר במשנה אבות (ג, יד) 'חביב אדם שנברא בצלם' הוא היהודי, בעוד שהלא־יהודי נושא צלם קלוש בלבד וטפל

²⁴ כוזרי מאמר א, מג, צה, קב-קג; מאמר ב, כ הקדמה רביעית; אי"ה קוק, אורות קעא; הנ"ל, שמונה קבצים ב, עמ' קכב-קכג; Ehud Krinis, *God's Chosen People: Judah Halevi's 'Kuzari' and the* Lasker, Daniel J. 'Judah Halevi as a Shi'i Imam Doctrine. Turnhout: Brepols, 2014 *Philosopher – Some Preliminary Comments*', Amir Ashur (ed.), *Judeo-Arabic Culture in al-Andalus*, Cordoba, 2013, pp. 99–109

²⁵ אגרת לעובדיה הגר תשובות הרמב"ם, מהדורת בלאו, ירושלים תשי"ח; רמב"ם, הלכות איסורי ביאה יב, יז; Menachem Kellner, 'The Convert as the Most Jewish of Jews? On the Centrality of Belief in the Opposite of Heresy) in Maimonidean Judaism', *Jewish Thought* 1 (2019), pp. 33–52; James Diamond, 'Maimonides and the Convert: A Juridical and Philosophical Embrace of the Outsider', *Medieval Philosophy and Theology* 11 (2003), pp. 125–146

²⁶ ראו למשל דברי הרב טאו, לאמונת עתנו, ג, ירושלים תש"ס, עמ' קלג, 'רבינו (רצי"ה – מ"מ) לא נתן לבחורים צעירים ללמוד בספר זה (נפש החיים – מ"מ) והיה אומר שלפני כן יש ללמוד כוזרי, מהר"ל וכתבי הרב (ראי"ה – מ"מ)'. וראו מתוך התורה הגואלת: על סדר פרשיות השבוע (רשם והביא לדפוס חיים אביהוא שוורץ), בית אל תשע"ג, עמ' ה: 'ומכאן המשך החיוב הגדול שלימדנו ללמוד ספרי המהר"ל מפראג "גדול העולם" שבמרכזם פרק י"א שב"נצח ישראל", המברר את ערך קדושת הכלל כעיקר ושורש כל ענינם האלוהי של ישראל'. על המהר"ל ראו קובץ המחקרים מהר"ל: אקדמות – פרקי חיים, משנה, השפעה (אלחנן ריינר עורך), ירושלים 2015; דב שוורץ, תבונה נגד עצמה: תבניות ודפוסים בהגותו של המהר"ל מפראג, ירושלים 2019; אורית רמון, מהר"ל באור חדש – זהות יהודית בסדר עולם משתנה, ירושלים 2015; בנימין גרוס, נצח ישראל: השקפתו המשיחית של הרמה"ל מפראג על הגלות והגאולה, תל אביב 1974; דוד סורוצקין, אורתודוקסיה ומשטר המודרניות: הפקתה של המסורת היהודית באירופה בעת החדשה, תל אביב תשע"ב; דוד סורוצקין, התאולוגיה של הנבדל: המהר"ל מפראג וצמיחתו של המודרניזם האורתודוקסי המוקדם בהגות היהודית, קבלה, 14 (תשס"ו) עמ' 263–328; אוטו דב קולקה, 'הרקע ההיסטורי של משנתו הלאומית והחינוכית של המהר"ל מפראג', ציון נ (תשמ"ה), עמ' 277–320; ספרות מחקר נוספת עד זמנו של קולקה מופיעה במאמרו הנזכר, עמ' 277–278, הע' 1 עד 4; Isadore Twersky, 'Maimonides and Eretz Israel: Halakhic, Philosophic, and Historical Perspectives', *Perspectives on Maimonides*, ed. Joel Kraemer Oxford, 1991, p. 261

לצלם של היהודי שהוא הצלם העיקרי.²⁷ עוד מתואר עם ישראל כמי שאינו נתון לשליטת סדרי הטבע, אלא שולט בטבע, וכמי שבחירת האל בהם קשורה למהותם העצמית, ולפיכך אינה תלויה במעשיהם.²⁸

ככלל ניתן לומר שהזרם המהותני היה לזרם הדומיננטי בהגות היהודית, והוא אף קיבל חיזוק משמעותי מתורת הקבלה ובהמשך מן ההגות החסידית.²⁹ לעתים יהודים שנחשדו כמי שנושאים תכונות של לא יהודים אף הוגדרו כ'ערב רב', קבוצת הגרים המקראית שנספחה על ישראל בצאתם ממצרים ממניעים שאינם כשרים ובה – על פי כמה מדרשים – נתלה חטא העגל. קבוצה זו נתפסה כערכוב בלתי טהור עם זרע ישראל, וכמי

²⁷ מהר"ל, דרך חיים ג, יד (עמ' קמו); מהר"ל, נצח ישראל, פרק יא (עמ' עג); מהר"ל, תפארת ישראל, פרק א, עמ' י; מהר"ל גור אריה, בראשית, עמ' ז.

²⁸ על שליטת ישראל בטבע ראו למשל מהר"ל, תפארת ישראל; על בחירת ישראל ראו מהר"ל, נצח ישראל פרק י"א (וביחוד עמ' עב–עג); מהר"ל, תפארת ישראל, פרק לב. על שייכותם של ישראל לתחום שהוא מעל הטבע, ולפיכך שייכותם לתורה שהיא מעל הטבע ראו מהר"ל, תפארת ישראל, פרק א (וביחוד עמ' ח–ט), שם, פרק ה.

²⁹ על היחס לגרים בקבלה ראו מרדכי מילר, 'היחס לגרים בספרות הזוהר ובכתבי רבי משה די ליאון', עבודת מוסמך, האוניברסיטה העברית בירושלים, אוקטובר 2020; מילר, 'מסטרא אחרא אתקדש שמא קדישא: ייחודם של הגרים בספרות הזוהר', אבינועם רוזנק (עורך), 'שיח שלום' כהגות – עיונים בקבלה, הלכה ואנטיפוליטיקה, ירושלים 2022, בדפוס; משה חלמיש, 'היחס לאומות העולם בעולמם של המקובלים', מחקרי ירושלים במחשבת ישראל (תשנ"ח), עמ' 289–311; משה חלמיש, 'קבלה כהתרחשות עיון ומעשה: קווי מתאר', דעת, 70 (תשע"א), עמ' 12, וראו הע' 42; ישעיה תשבי, משנת הזוהר, ב, ירושלים תשל"א, עמ' עו; תשבי, משנת הזוהר, א, ירושלים תשי"ז, עמ' מח–סו; Jochanan Wijnhoven, 'The Zohar and the Proselyte', *Texts and Responses* (ed. Michael Elliot Wolfson, *Venturing beyond: law ; Fishbane and Paul Flohr*), Leiden, 1975, pp. 140–120 Jonathan Garb, 'The Conversion of the ; and morality in Kabbalistic mysticism. Oxford, 2006 Jews: Identity as Ontology in Modern Kabbalah', *Religious Responses to Modernity*, De Gruyter 2021, pp.33–48 הכהן אוריה, 'מעמדן של אומות העולם במשנתו המשיחית-אימננטית של הרבי מנחם מנדל שניאורסון מלובביץ', דעת, 87 (תשע"ט), עמ' 465–506; Elliot R. Wolfson, *Open Secret: Postmessianic Messianism and the Mystical Revision of Menahem Mendel Schneerson*, New York, 2012; על שוני אונטולוגי בממד הגופני פיזי ראו ראי"ה, קבצים ג, רעג, עמ' תמ; הרב חרל"פ, מעייני הישועה, מי מרום חלק ו, ירושלים תשל"ז, עמ' שלו; רצי"ה, שיחות הרצי"ה, 72, עמ' 8; תפיסת עליונות הגוף היהודי על הגוף הלא יהודי ניתן למצוא בימינו אצל הרב יצחק גינזבורג ('היום יום אלול', א–ב אלול תשע"ז). על התפיסה הדמונית של הלא יהודים אצל הרב חרל"פ ראו שוורץ, אמונה על פרשת דרכים: בין רעיון למעשה בצינונות הדתית, תל אביב 1996, עמ' 202–203; שוורץ, ארץ הממשות והדמיון, תל אביב 1997, עמ' 86. ההבדל בין גופו של היהודי לגופו של הלא יהודי נידון גם בספרות הזוהר בכמה מקומות, ראו למשל זוהר רות, ע"ח ט"ד, ושם בנוסח אור יקר לרבי משה קורדובירו; השו"ר רבי משה די ליאון, משכן העדות, מהדורת אבישי בר אשר, עמ' 110–111; רבי משה די ליאון, ספר הרימון, מהדורת אליזט וולפסון, עמ' 211–213.

שצאצאיה הביולוגיים או הרוחניים ממשיכים להופיע בעם ישראל בכל דור כגורם מחטיא.³⁰

גם הרב אברהם יצחק הכהן קוק (ראי"ה), המשיך תפיסה מהותנית זו עם ההדגשים הייחודיים לו אשר עיקרם הבחנה אונטולוגית בין הקולקטיב היהודי לבין הקולקטיב של עמים אחרים.³¹ לדידו, לכל עם ישנו אופי לאומי מיוחד לו, ומימושו המלא של הסובייקט מתאפשר רק בהתאמה לרמת שייכותו הרגשית והמעשית לקולקטיב. במסגרת

³⁰ על הערב רב ראו ישעיה תשבי, משנת הזוהר, ב, עמ' תרפו–תרצב; אסף תמרי, 'ערב רב', מפתח, 1 (2010), עמ' 309–341; יהודה ליבס, פולחן השחר: יחס הזוהר לעבודה זרה, ירושלים תשע"א, פרקים יט–כ; ליבס, 'פרנקיום כערב רב'; ליבס, 'תריץ אורזילין דאילתא', דרשתו הסודית של האר"י לפני מיתתו, מחקרי ירושלים במחשבת ישראל, 4 (תשנ"ב), עמ' 118–121 ובהפניות שם; ליבס, 'העדה החרדית בירושלים וכת מדבר יהודה', מחקרי ירושלים במחשבת ישראל, ג (תשמ"ב), עמ' 137–152; עמוס גולדרייך, 'בירורים בראייתו העצמית של בעל תיקוני זוהר', מיכל אורון ועמוס גולדרייך (עורכים), משואות: מחקרים בספרות הקבלה ובמחשבת ישראל מוקדשים לזכרו של פרופ' אפרים גוטליב ז"ל, ירושלים 1994, עמ' 459–496; על מגמה שונה ביחס ל'ערב רב' בתורת האר"י ראו אצל שאול מגיד, 'The Politics of (Un)Conversion: The "Mixed Multitude" (Erev Rav) as Conversos in Rabbi Hayyim Vital's "Ets Ha-Da'at Tov"', *The Jewish Quarterly Review*, 95, (2005), pp. 625–666. אצל הרב קוק מדובר גם כן על ה'ערב רב', עין איה, ברכות א, ס"ק כד, עמ' 48–49. ראו שימוש אקטואלי בדבריו שם על ידי הרב ראובן האס שלימד כי הראי"ה התכוון לומר שמפלגות קדימה, העבודה, יש עתיד, מרץ, 'ואף הליכוד וישראל ביתנו' הם 'מערב רב' או מסטרא דערברב ולא יכירנה מקומה בכנסת ישראל' (על סף הגאולה, בית אל תשע"ה, עמ' 134). על יחס תיקוני זוהר לגרים ולערב רב ראו מילר, היחס לגרים; לדוגמה עכשווית לזיהוי קבוצה קונקרטיה כ'ערב רב' ראו מוטי ענברי, 'מלחמתו האפוקליפטית של עוזי משולם', עמ' 271–299.

³¹ ראו ארן, מצינויות דתית, עמ' 506–507. על הזיקה בין תורת הראי"ה לרומנטיקה הגרמנית ראו למשל שלמה פישור, 'הצינונות הדתית על סף האלף השלישי: שתי תרבויות אמוניות', אקדמות כב (תשס"ט), עמ' 9–38. מאמרו מבוסס על עבודת הדוקטור שכתב, 'ביטוי עצמי ודמוקרטיה באידאולוגיה הצינונית הדתית הרדיקאלית', עבודת דוקטור, האוניברסיטה העברית בירושלים, ינואר 2007. על הרב קוק ויחסו ללא יהודים ראו דב שוורץ, אתגר ומשבר; אבינועם רוזנק, ההלכה הנבואית: הפילוסופיה של ההלכה במשנת הראי"ה קוק, ירושלים 2007; חנה כשר, עליון על כל גוים, תל אביב 2018, עמ' 198–208; צבי ירון, משנתו של הרב קוק, עמ' 231–321; יואל בן-נחן, 'לאומיות ואנושיות וכנסת ישראל', בנימין איש שלום ושלום רחנברג (עורכים), יובל אורות, הגותו של הרב אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל, ירושלים תשמ"ח, עמ' 169–208. על 'הנשמה הישראלית' ראו גולדמן, מחקרים, עמ' 208–214. לא לחינם תופסים ריה"ל והמהר"ל מקום חשוב בהגותם של הרבנים קוק, ואף בהגותו של הרב טאו. על כך ראו למשל שוורץ, אתגר ומשבר, עמ' 214 ועמ' 259. הרצי"ה אף כינה את ריה"ל 'ראש רבותינו שאחרי חז"ל' (לנתיבות ישראל ג, עמ' שא). עמדה זו של הראי"ה עומדת בניגוד לעמדות ציוניות דתיות אחרות דוגמת אלו של הרב ריינס וחוג 'תורה ועבודה'. גם הוגים אחרים שדיברו על הייחודיות היהודית במונחים מיסטיים, דוגמת א"ד גורדון ומרטין בובר, לא דיברו על עצמות יהודית נבדלת ועל טבעית. ראו שוורץ, אתגר ומשבר, עמ' 219.

‘פסיכולוגיית עמים’ זו יועד לעם ישראל בהגות ראייה מקום נבדל ועליון על כל הגויים.³² בתפיסת עליונות זו ניתן להיווכח בפסקה הבאה:

ההבדל שבין הנשמה הישראלית, עצמיותה, מאוייה הפנימיים, שאיפתה, תכונתה ועמדתה, ובין נשמת הגויים כולם, לכל דרגותיהם, הוא יותר גדול ועמוק מההבדל שבין נפש האדם ונפש הבהמה, שבין האחרונים רק הבדל כמותי נמצא אבל בין הראשונים שורר הבדל עצמי איכותי.³³

כפי שניתן לראות, ראייה הרחיק לכת אף יותר מריה"ל בקנאותו האונטולוגית לעם ישראל. אצל ריה"ל עם ישראל מצוי במערכת משותפת עם הלא יהודים, גם אם מערכת זו היררכית. מנגד, אצל הראייה נראה כי עם ישראל שייך לתחום מטפיזי נבדל לחלוטין.³⁴ בנוסף, היות ישראל לב ההווה ומקור חייה קשור בהצגתם כמי שמקיימים את העולם וגואלים אותו. כך בעניין הלאומיות – בעוד שהלאומיות הלא יהודית מתוארת כהתקבצות שמונעת מאגואיזם ואשר מובילה למלחמה ולחורבן, הרי שהלאומיות של ישראל מוצגת כלאומיות הרמונית בה יש ביטוי מלא ל'כנסת ישראל'.³⁵ עם יציאת עם ישראל מהגלות –

³² ראו למשל חנה כשר, עליון על כל גוים, עמ' 208. כשר טענה שעמדתו של הרב קוק מבטאת שוני מהותי בין ישראל לעמים באופן 'שקשה למצוא לו תקדים'. לעומת זאת ראו יואל בן-נון, 'לאומיות ואנושיות'. הרציה אף התייחס מפורשות לפסיכולוגיית העמים (*Völkerpsychologie*) ובפרט למוריין לצרוס והיימן שטיינל. עם זאת הדגיש רציה ש'אצלנו אין דברים אלה בגדר חידושים ומעולם היו קיימים במקורות חכמת ישראל מונחים של שרי אומות ומלאכי אומות', שיחות הרציה א, עמ' 334. על פסיכולוגיית העמים בהקשר של הרציה קוק ראו בהרחבה חגי שטמלר, "פסיכולוגיית העמים": דיסציפלינה שנשתכחה, מורשת ישראל, 15 (2018), עמ' 209–224; חגי שטמלר, עין בעין, משנתו של הרב צבי יהודה הכהן קוק זצ"ל, תבונות, אלון שבות תש"ף, ובייחוד בעמ' 73–111; על הפסיכולוגיה של הרציה כתב רוזן-צבי כי זו היא 'גיבוי פסאודו מדעי לרעיון המטפיזי של "נפש האומה" המרכזי מאוד במשנתו, 'החולה המדומה – צידוק השואה במשנת הרב צבי יהודה קוק וחוגו', תרבות דמוקרטית, 6 (2002), עמ' 168 הע' 7.

³³ ראייה קוק, אורות, עמ' קנו; הנ"ל, שמונה קבצים ג, שמו, עמ' תנט. על פסקה זו העיד גדעון ארין ('מציונות דתית', עמ' 507) כי, 'כשמרגישים הקוקיסטים חופשיים בחברת בן שיחם [...] הם מעזים לחשוף בפניו קטע מסויים בכתבי הרב שאע"פ שהוא רשום שחור על גבי לבן במקום ידוע, הצליחו בד"כ לשמרו מובלע או מוכחש'. בהמשך דבריו מעיד כי השיחה מובילה למקום אפולוגטי, אך במהרה הם 'באים לידי בטחון וגאווה בהציגם את ישראל כ"לב הבריאה"'. עוד על ההבדלה האונטולוגית ראו אצל ראייה קוק, שמונה קבצים ח, מד, עמ' רנו; ראייה קוק, אגרות א, עמ' צו; הנ"ל, אגרות א, עמ' קב (באגרות מתוארים השחורים כמי שנועדו לעבדות. על כך ראו אברהם מלמד, היהפוך כושי עור? האדם השחור כ'אחר' בתולדות התרבות היהודית, חיפה 2002).

ראו גם ראייה, שמונה קבצים ז, קסט, עמ' שעח–שעט.

³⁴ על הגלות כניווט ראו למשל ראייה קוק, אורות, עמ' י. תיאור הלאומיות אצל הראייה קשור במושג 'כנסת ישראל' שמוזהה עם ספירת מלכות, היא שכינה. ממאפייני הלאומיות שכינה שהיא מגשרת בין העליונים והתחתונים ומוענק לה ממד קוסמי; מתוך כך גאולתם הלאומית של ישראל היא גאולת

זו מתוארת כניווט, פירוד ומחלה – ועם מימוש של לאומיות דתית יהודית מחדש וכולו הלא יהודים ללמוד מישראל כיצד ניתן לממש לאומיות אידאלית.³⁶ לדברי ראי"ה, גם אם נמצא תכונות חיוביות אצל הלא יהודים הרי שמדובר בחיקוי חיצוני וחלקי בלבד שכן מקורן של אלו הוא בישראל. מנגד, הדברים השליליים שנמצאים בישראל מקורם בהשפעה רעה של הלא יהודים עליהם.³⁷

כפי שהראה דב שוורץ, לא חידש הרב צבי יהודה קוק (רצי"ה) חידוש הגותי משמעותי מעבר למה שכבר חידש אביו ראי"ה בנוגע לייחוד ישראל.³⁸ כאביו, הדגיש רצי"ה את ייחודו של עם ישראל כקולקטיב אלוהי אשר בגלות – היא 'בית קברות לאומי' – מנותק מנשמתו הפנימית. העם בא לידי מימוש מלא רק באמצעות כינון מדינה ריבונית בארץ ישראל לאור התורה.³⁹ החידוש המרכזי של רצי"ה היה בכך שהחיל את משנת אביו

האלוהות (על כך ראו שוורץ, אתגר ומשבר, עמ' 245). עניין זה קשור למושג 'כנסת ישראל' היא ספירת מלכות – ספירה המגשרת בין עליונים לתחתונים. ראו למשל ר' יוסף ג'יקטילה, שערי אורה; גרשם שלום, 'שכינה', פרקי יסוד בהבנת הקבלה וסמליה, ירושלים 1980. עניין זה מופיע גם אצל הרב טאו (לאמונת עתנו, ג, עמ' לו), לדבריו עם ישראל 'מחברים שמי שמיים עם תחתיות ארץ, מקדשים עולם ומלואו ומפצים דעת ד' ואמיתתו באנושות כולה'.

מקור הדברים אצל ריה"ל, כוזרי ב, לו, 'ישראל באומות כלב באברים'.
ראי"ה, שמונה קבצים, ג, שלב, עמ' תנה; ראי"ה, אדר היקר, לג; אגרות א, עמ' מה. עמדה זו – החיקוי החיצוני מישראל לעומת ההשפעות הרעות המקוריות – מצאה לה מהלכים הן בכתבי הרצי"ה והן אצל הרב טאו, ראו למשל טאו, נשמה לעם עליה (חנן אידלשטיין עורך), ירושלים תשס"ו, עמ' קמ; שם, עמ' קכח. גם אמירות חיוביות על הגלות ניתן למצוא אצל ראי"ה, אורות עמ' קנו, שמונה קבצים קובץ א, פסקה תצו, עמ' קנח-קנט. אלא שמדובר ביתרונות שהם בדיעבד. לאחר שחטאו ישראל ונגזר עליהם פיזור בגלות עליהם ללקט יתרונות מן הלא יהודים. ליקוט היתרונות אין בו כדי לסתור את עמדת ראי"ה לפיה מקור היתרונות הוא בישראל.

שוורץ, אתגר ומשבר, עמ' 260–262. זאת ועוד, קשה להצביע על מטען קבלי תאוסופי ותאורגי שיטתי בכתביו.

את המצוה להקים מדינה למד הרצי"ה מדברי הרמב"ן (השמטות לספר המצות, מצוה ד). על מעמדם החלקי של ישראל בגלות ראו למשל שלמה אבינר, 'זיקתנו לארץ ישראל', ארצי א (תשמ"ב), עמ' 12–13. הרצי"ה הרבה להדגיש כי ללימוד התורה יש לגשת מתוך תודעת נבחרות לאומית; הדגש בברכה הנהוגה לפני לימוד התורה, 'כי בנו בחרת מכל העמים', הוא על גוף שני רבים, 'בנו'. כלומר עם ישראל כקולקטיב הוא עם נבחר, ורק מתוך תודעה זו יכול היחיד להתחבר אל תורת ישראל ולהשתלב בתוכה במסגרת גוף אורגני אחד. על 'אשר בחרתנו' ראו למשל שיחות הרצי"ה, 56, עמ' 10; שיחות הרצי"ה א, עמ' 253. על מקומו של היחיד מישראל לעומת היחיד מהאומות אצל הרבנים קוק ניטש ויכוח. נראה כי ההבחנה האונטולוגית מתקיימת אצל הרבנים קוק גם ברובד הפרט, וגם אם אינו מחובר לכלל ישראל. ראו למשל ראי"ה, אדר היקר, עמ' קנא; אורות קע"א; שמונה קבצים ב, עמ' קכב-קכג. וראו אצל רוזנק, ההלכה הנבואית, עמ' 86, הע' 243. עמדות הגורסות כי ראי"ה לא היה סבור שיש ליחיד היהודי יתרון על פני היחיד הלא יהודי מסתמכות על דבריו באגרות ראי"ה א, אגרת סד, עמ' ע-עא. לעמדה הגורסת כי הרצי"ה לא ראה כל הבדל בין הפרטים ראו אצל שטמלר, עין בעין, עמ' 87, וראו מתוך התורה הגואלת: מועדים וזמנים (רשם והביא לרפוס חיים אביהוא שוורץ), בית אל תשע"ו, עמ' 39–41.

על המציאות הפוליטית האקטואלית במדינת ישראל;⁴⁰ כמנהיגה הרוחני של תנועת 'גוש אמונים' עודד הקמת התנחלויות מתוך תפיסה שכל חלקי הארץ שייכים לעם ישראל, 'ואינה ניתנת להימסר ממנה לאחרים'.⁴¹ במדינה ובצבא ראה 'עניין אלוהי' והזהיר מפני השפעתם של הלא יהודים אשר טומאתם 'מזהמת את קדושת המדינה' ובייחוד את מערכות המשפט והחינוך.⁴²

'עת' חדשה

בדומה לרבנים קוק אמון גם הרב טאו על התפיסה שקיימת ישות מטפיזית לאומית, המכונה 'נשמת האומה', אשר מפעמת בקרב כל יהודי. ישות זו מקדמת בדרך נסתרת ודיאלקטית ובאמצעות ההיסטוריה את הגאולה.⁴³ בהגותו של הרב טאו מודגש הניגוד הבינרי בין נשמת האומה ובין התרבות המערבית הטמאה אשר מקורה בלא יהודים.⁴⁴ תרבות זו נתפסת כזרה לישראל מבחינה מהותית, ולפיכך אימוצה על ידי יהודים נתפס כחיקוי זמני אשר עתיד לחלוף.

40 שוורץ, אתגר ומשבר, עמ' 246.

41 גילוי דעת, 'למען דעת'. וכן הוא במקומות רבים נוספים, כך למשל, 'לאמיתה של ארץ ישראל', אדר תשל"ח; 'למען התורה והמצוה של ישראל', ניסן תשל"ח. על גוש אמונים ראו גדעון ארן, 'מציאות דתית'; יהונתן גארב, 'צעירי המפד"ל ושורשי הרעיוניים של גוש אמונים'; דב שוורץ, אתגר ומשבר; אבי שגיא, 'ממדינת התורה לארץ ישראל: משברו של חלום לחלום אחר, עיון במשבר הציונות הדתית', אבי שגיא ודב שוורץ (עורכים), מאה שנות ציונות דתית, ג, היבטים רעיוניים, רמת גן תשס"ג, עמ' 457–474.

42 ראו אביעזר רביצקי, הקץ המגולה ומדינת היהודים: משיחיות, ציונות ורדיקליזם דתי בישראל, תל-אביב 1993, עמ' 115; ארן, 'מציאות דתית', עמ' 230.

43 ראו טאו, לאמונת עתנו א, ירושלים תשנ"ד, עמ' כה. כתוצאה מגאולת ישראל, עתידה האנושות כולה להיגאל. על תפקידו של עם ישראל לגאול את האנושות כולה ראו למשל טאו, קובץ שיחות למועדי אייר, ירושלים תשע"ה, עמ' קכה–קלא, שם כותב הרב טאו כי חזון הגאולה הוא חזון 'של העלאת תכונתו של כל עם ועם מעל העוונות והרשעה ומעל הזוהמה והגסות הכרוכות היום עם ההבלטה של הערך המיוחד של כל אומה ואומה'.

44 טאו, שלח אורך ואמיתך, עמ' ג; הנ"ל, לאמונת עתנו ד, ירושלים תשס"א, עמ' יב. על ההבדל האונטולוגי שבין יהודים ולא יהודים אצל הרב טאו ראו למשל טאו, בקשת האני העצמי, עמ' לג (על 'השוני המהותי בין ישראל לאומות העולם'); טאו, לאמונת עתנו ג, עמ' לז, קנב–קנג. הבחנות אלו בין היהודים ללא יהודים קיימות גם ברמה הקולקטיבית וגם ברמה האינדיבידואלית. על מעמדו של היחיד היהודי כעליון על היחיד הלא יהודי ראו טאו, לאמונת עתנו ה, ירושלים תשס"ג, עמ' ז. ביחס לקולקטיב הלא יהודי מעניינת גישתו הייחודית של הרב טאו בנוגע לפלסטינים, על כך ראו יוסקה אחיטוב, 'הרב טאו על האומה הפלשתינית', אקדמות יז (תשס"ו), עמ' 137–152. על התרבות היהודית לעומת זו הלא יהודית ראו טאו, קוי ד' יחליפו כח, נשמה לעם עליה, עמ' קצ.

בכתביו של הרב טאו מתוארת פעילותה של נשמת האומה כפעילות אוטורית אשר לשם זיהויה והבנתה יש צורך ביכולת רוחנית מיוחדת. בכל הנוגע לשאלת הסמכות הרי שהרב טאו נתפס על ידי תלמידיו כאוטוריטה הבכירה לפענוח דרכיה הנסתריות של הגאולה. תלמידיו מסבירים את הסמכות הבלעדית שמוענקת להם בהיותו בחיר תלמידיו של רצי"ה; בבקיאיתו העצומה בכתבי ראי"ה ובחכמתו הרבה.⁴⁵ מתוקף סמכותו יודע הרב טאו להבחין בין מה שהוא תעתוע החושים ובין האמת המטפיזית. לכל תופעה ריאליית מתייחס הרב טאו באופן מרובד: ישנה המציאות החיצונית והגלויה לכל, וישנה המציאות הפנימית, האותנטית, שאופן גילוייה מסור לו ולתלמידיו הקרובים.⁴⁶ בהכירו את זרמי

⁴⁵ על דרכי קניית סמכות זו, שהן תמיד מטושטשות, ראו רוזנצ'בי, 'מטפיזיקה בהתהוותה', עמ' 440. על תפיסת הרב טאו כמוסמך יחיד ראו למשל משה ויסטוך, 'הרב קלנר לכיפה: "הרב צבי יהודה ספר רק את הרב טאו, חוץ ממנו הוא לא ספר אף אחד"', אתר כיפה, 22 ביוני 2017; אלי סדן, 'לא חרדיות כי אם שמירה על טהרתה של הציונות הדתית', יוטיוב, 4 במרץ 2015; אריה יואלי וגיא עזרא, 'רק הרב טאו יודע להסביר את הרב קוק', אתר סרוגים, 2 במאי 2019; שלמה אבינר, 'דעת הבית היהודי על הר המור', שאלת שלמה ד, עמ' 371; ש' אבינר, דף הפייסבוק האישי, 30 באוגוסט 2019. הרב טאו נתפס כבקיא בפילוסופיה כללית ומומחה לתרבות המערבית (ראו למשל יוסף קלנר, 'על האגרת של הרב טאו ביחס להקמת ממשלה בתמיכת הערבים ועוד', כב באייר תשפ"א. סיכום שיעור פנימי שמצוי ברשותי; ארן, מציונות דתית, עמ' 323–324).

⁴⁶ ראו למשל טאו, 'קווי ד' יחליפו כח' נשמה לעם עליה, עמ' קפז; טאו, נשמה לעם עליה, עמ' קיב. תלמידיו הרב טאו, אשר לומדים במוסדות 'הקו' נוטלים חלק פעיל בקידום הגאולה, ראו למשל טאו, נשמה לעם עליה, עמ' קט. במונח 'מציאות מרובדת' ביחס לר' טאו אני עושה שימוש בעקבות ישי רוזנצ'בי במאמרו, 'מטפיזיקה בהתהוותה'. עוד ראו שם בעמ' 426 דברי רוזנצ'בי על המנגנון 'לחלוקה בין המהות הפנימי והגילוי הקונטינגנטי' שהוא 'תימה בסיסית באפיסטמולוגיה של הרב קוק. ריבוד המציאות לגילוייה החיצוניים לעומת מהותה העמוקה'. וראו דבריו של ארן על הקוקיסטים אשר רואים מה בלב המציאות ומה בלב היהודי, ארן, 'מציונות דתית', עמ' 499. תפיסת המציאות המרובדת המבחינה בין הפיזי הכוזב למטפיזי האמיתי, הובילה לפילוג של הרב טאו ותלמידיו דרכיו משיבת 'מרכז הרב' בקיץ 1997, ולהקמת ישיבה עצמאית בשם 'הר המור'. מציאות ריאליית נתפסה כעניין מטפיזי: לא תכנית להכשרת מורים מקרב אברכי ישיבת 'מרכז הרב', אלא תכנית זדונית, 'תכנית הנידח', של גורמים נוצרים אשר מבקשים לפגוע בלומדי התורה ו'לקרר' את התלהבותם בלימוד התורה, 'העדינות הפנימית הבאה מרוח החכמה תלך ותמוג [...] בבית מדרשה העליון של התורה הגואלת רוח מגושם ותכליתי יחל לשלוט' (מכתב ההבהרה, 'לדרך הקודש', עמ' פד; לניתוח מעמיק של 'לדרך הקודש' ראו ישי רוזנצ'בי, 'מטפיזיקה בהתהוותה'). במשך השנים ידע הרב טאו להצביע על תכניות, רעיונות ואישים ולפסול אותם כמי שנושאים במודע או שלא במודע אג'נדות נוצריות סמויות שנועדו לפגוע בתהליך הגאולה, ובהם: לימוד תנ"ך 'בגובה העיניים', שיטת 'רבידים' בתלמוד; תכנית 12 צעדים; ספריית פיג'מה לילדים. מי שרצו להישאר תלמידיו (דוגמת הרב יהושע שפירא והרב חננאל אתרוג) נאלצו לחזור בהם מעמדתם. לאחרונה נאסרה הפצת ספרו של הרב ד"ר חגי שטמלר, 'עין בעין', על משנתו של הרצי"ה, אף שבתחילה זכה לברכת הרב טאו ולהסכמה מאת הרב שלמה אבינר. לאחרונה יצא הספר בהוצאה מחודשת של הוצאת 'תבונות' (מכללת הרצוג), ללא המלצה של הרב אבינר. על פולמוס 'תנ"ך בגובה העיניים' ראו דב שוורץ, 'הגותו של הרב אהרן ליכטנשטיין: תדמית ומציאות', דעת, 76 (2014), עמ' 11–12.

העומק של המציאות מתאפשר לרב טאו לקבוע לא רק כיצד נעה הגאולה – תוך הצבעה על אירועים קונקרטיים והבהרת טיבם האמיתי – אלא גם מה חבוי בפנימיות נפשם של עם ישראל, רוצה לומר מהי תשוקתו האמיתית של כל יהודי באשר הוא, גם אם אינו מודע לכך; מתוך כך מדברים הוא ותלמידיו בשם העם ויודעים לקבוע מה רוצה העם.⁴⁷

מראשית דרכו קבע הרב טאו שבפנימיות כל יהודי מקננת תשוקה לחיות חיים לאומיים לאור ההלכה. הסיבה שבעטיה יהודים רבים אינם מודעים לתשוקתם הפנימית היא שהם הלכו שולל והושפעו על ידי גורמים זרים, אשר חפצים להפר את החיבור בין עם ישראל שבגוף ובין עם ישראל שברוח. זאת במסגרת מלחמה קוסמית אשר מתחוללת בין הטומאה הלא יהודית ובין הקדושה היהודית; בעוד הקדושה היהודית באה לידי ביטוי בהתקדמות הדרגתית של הגאולה, הרי שהטומאה עומדת כנגדה בנסיגות למנוע את התקדמות הגאולה. הטומאה מכירה בכך שאם יזדהו היהודים עם התשוקה הפנימית המפעמת בהם יתקדם תהליך הגאולה עד להשלמתו.⁴⁸

בנקודה זו אתאר בקצרה את המנגנון הפנימי של ההיסטוריוסופיה של הרבנים קוק כפי שהמשיך אותה שהרב טאו, ולאחר מכן אבהיר היכן מתחילה דרכו העצמאית כמנהיג זרם ה'קו': במסגרת ההיסטוריוסופיה של הרבנים קוק, מורכבת הגאולה משני שלבים עיקריים – שלב החול ושלב הקודש. שלב החול מזוהה עם שיבת עם ישראל לארץ ישראל – שיבה שהחלה בתלמידי הגר"א והבעש"ט, והמשיכה עם התנועה הציונית, עד להקמת מדינת ישראל על מוסדותיה. בשלב זה נבנה הגוף הלאומי על מערכיו המדיניים ומובל בעיקר על ידי יהודים חילונים שנשבו בקסם הלאומיות מבלי שידעו שנשמת האומה היא זו שפעמה בקרבם ועוררה אותם לפעול להקמת מדינת ישראל.⁴⁹ שלב הקודש, אשר

⁴⁷ ראו פישר, 'הציונות הדתית על סף האלף השלישי', עמ' 25 על 'הרעיון שמפעל ההתנחלויות מבטא את רצון העם – המזוהה עם הרצון הפנימי כללי של עם ישראל'. על האופי הנסתר של הגאולה ראו דב שוורץ, אתגר ומשבר, עמ' 93 ואילך. על הדיבור בשם העם, ראו למשל שלמה אבינר, 'העם עם נועם', עמוד הפייסבוק האישי, 25 באוגוסט 2019; אבי מעוז, 'סרטון אבי מעוז', יוטיוב, 1 במרץ 2021.

⁴⁸ על ניסיונות הטומאה לטשטש את ההבחנה בין ישראל לעמים על מנת לעכב את הגאולה ראו למשל טאו, 'אהבת צדק', נשמה לעם עליה, עמ' מ, 'ישנה תעמולה אקטיבית ואגרסיבית שמטשטשת ומנמיכה את הדימוי העצמי שלנו כעם ד' על ידי החדרה של רוח זרה ומחשבות נכריות לתוך התרבות כדי ליצור הכרה ותחושה שאנו עם ככל העמים'. על ההרס העצמי אליו מכוונים הלא יהודים ראו טאו, מכתב לבנימין נתניהו, 'המורס מעם ראש ממשלתנו', יוטיוב תשס"ט. וראו טאו, 'ונשאר גם הוא לאלהינו', נשמה לעם עליה, עמ' קסט.

⁴⁹ טאו, לאמונת עתנו א, עמ' מט; על אופי תהליך הגאולה ראו בכרכים ח (תשס"ח) ו-יג (תשע"ז) של סדרת ספרי הרב טאו, לאמונת עתנו.

טרם בא, הוא השלב המיוחד שבו יזכה הגוף הלאומי לנשמה, כלומר לחיבור של המדינה אל הדת.⁵⁰

בעוד ראי"ה ורצי"ה פעלו בשלב החול, הרי שהרב טאו קבע כי שלב זה הסתיים וכי מאז מלחמת ששת הימים החלה התקופה הנוכחית, תקופת ביניים, המכונה 'תקופת המעבר'.⁵¹ תקופה זו, שעליה דיבר הרב טאו עוד קודם למפנה הפוליטי, מאופיינת בהתפוררות הערכים החילוניים שעמדו ביסוד הקמת המדינה ובראשם הלאומיות והציונות.⁵² ראי"ה עצמו כתב על תקופת המעבר שבין סיום הגלות לראשית הגאולה (שלב החול), ובהתבסס על משנתו מתוארת תקופת המעבר הנוכחית כתקופה שיעודה הוא הכשרת הקרקע לשלב הבא, הוא שלב הקודש. כך היא הדיאלקטיקה: התזה היא הקמת מדינת ישראל (שלב החול); האנטיתזה היא העידן הפוסט-ציוני ('תקופת המעבר'). תקופה זו נדמית כנסיגה של הגאולה אך למעשה בזכותה מתאפשרת הסינתזה: התמזגות הגוף (המדינה) והנשמה (הדת) באמצעות המשמעות המטפיזית שעתידיהם היהודים לצאת במדינת ישראל (שלב הקודש).

על פי ההיסטוריוסופיה של הרב טאו, 'תקופת המעבר' היא הזמן שבו צפוי עם ישראל להבין כי הערכים המערביים הכזיבו ובו תתחולל התעוררות דתית משמעותית. בנקודה זו עתיד עם ישראל לשוב אל מה שמכנה הרב טאו, 'האני העצמי', כלומר אל

⁵⁰ ראו למשל טאו, שאל אביך ויגדך: נוער נווה שואל את הרב צבי ישראל טאו על פינוי גוש קטיף והקמת חבל חלוצה, מהדורה פנימית, בין המצרים תשע"ה, עמ' 6. האחריות 'לזרוק נשמה' בגוף אינה רק כלפי הציונות החילונית אלא גם ביחס לציונות הדתית, גלגולה ההיסטורי של תנועת ה'מזרחי'. הרב טאו רואה עצמו כממשיך דרכה של תנועת 'דגל ירושלים' שתכנן הראי"ה להקים מבלי שעלה הדבר בידו. לדבריו, 'גדוד המאמינים מבית מדרשה של התורה הגואלת נתבעים להתרומם ולהיות נשמה לתנועת המזרחי [...] ומתוך כך יוושע הכלל כולו'. ראו טאו, נשמה לעם עליה, עמ' קכו.

⁵¹ טאו, בחכמה יבנה בית: שאלות ותשובות בענייני השעה והדור עם הרב צבי ישראל טאו, דימונה תשס"ו, עמ' 4, 'מאז מלחמת ששת הימים הם שוטפים את הרוח עם דעות פוסט-ציוניות'. על תקופת המעבר ראו טאו, לאמונת עתנו, ח, ירושלים תשס"ח, וביחוד עמ' פז-קב. את דגם הגאולה של הרב טאו כפי שיוצג כאן ניתן לפתח עוד, ואכן היבטים נוספים של דגם הגאולה של הרב טאו הוצעו כבר על ידי דב שוורץ, אתגר ומשבר, עמ' 92–103. שוורץ טען כי הגאולה על פי הרב טאו אמנם מתקדמת כל העת, אך שבה ונסתרה (בדומה למהלכה בתקופת הראי"ה, ושלא כמו בתקופת הרצי"ה) במסגרת כמה משברים ובראשם רצח רה"מ יצחק רבין. בעיתות ההסתרה גדול תפקידם של יחידים הסגולה אשר ניחנו ביכולת לכוון את עינם האנושית כנגד העין האלוהית. לפי דרכנו, כפי שיפורט להלן, משתלבים דבריו של שוורץ עם ה'עת' החדשה של תקופת המעבר – במסגרת ההסתר מחריף עם עליית הפוסטמודרנה. בעת הזו, כשלדברי הרב טאו מתחוללת שריפה רוחנית באין מבחין, יש בהצטרפות אל הזירה הפוליטית נסיון לבלום את ההידרדרות הרוחנית אשר מעכבת את מעבר הגאולה אל שלב הקודש שיהיה גם שלב של גאולה נגלית.

⁵² על זניחת הציונות והלאומיות ראו למשל טאו, 'קווי ד' יחליפו כח', נשמה לעם עליה, עמ' רד. וראו טאו, 'נשמה לעם עליה', עמ' קל; טאו, 'ונשאר גם הוא לאלהינו', נשמה לעם עליה, עמ' קסט, 'יש בתוכנו חלושי דעות המתפתים לזה, ומתוך חוסר הבנה לכך שזהו אברן עצמי נוטלים בזה חלק'.

מהותו הפנימית והחבויה אשר נסתרה ממנו עד כה בעטיין של השפעות זרות.⁵³ עם שיבת ישראל לעצמיותם יתחולל שלב הקודש אשר יוביל לגאולה השלמה.⁵⁴ מראשית דרכו הקפיד הרב טאו להזהיר את תלמידיו שלא ינסו להשפיע על היהודים לשוב אל עצמם באמצעים פוליטיים – לא באמצעות הפגנות ומחאות, ולא באמצעות קידום חקיקה. ניסיון לפעול במישור הפוליטי אליבא דהרב טאו הוא נסיון עקר שמאפיין את הראייה השטחית, זו שאינה מבחינה בזרמי העומק המטפיזיים שמניעים את המציאות.⁵⁵ הדגש צריך להיות על הרוח, ובפרט על שינוי התודעה הציבורית ולא על הפוליטי.⁵⁶ ביום שבו יהודים יזהרו הזדהות פנימית עם ייחודם ועם ייעודם כיהודים, או אז יתחולל השינוי המיוחל. הפגנות עשויות לגרום לעוינות ציבורית, וחקיקה או מחאה קולנית הן טיפול בתוצאה ולא

53 טאו, בחכמה יבנה בית, עמ' 8, שם מדבר הרב טאו על 'תהליך נפשי פנימי של צמאון, של אמונה, של רצון עמוק להיות קשור לנצח ישראל'.

54 לדברי הרב טאו, כשיכיר את מהותו הפנימית עם ישראל 'יבקש בכל עוז להיות את חייו כעם בארצו על פי טבעו המקורי והקדוש' (טאו, 'אהבת צדק', נשמה לעם עליה, עמ' נ); עוד ראו שם, עמ' מ. בעקבות גאולתם ישראל עתידים גם הלא יהודים להיגאל, כפי שגורסים הרבנים קוק (למשל ראי"ה, אדר היקר, עמ' כג; ראי"ה, אגרות הראי"ה, עמ' מז; ראי"ה, אורות, עמ' צט). על הגאולה האוניברסלית שבעקבות גאולת ישראל ראו למשל טאו, תורה וחכמה, עמ' כד–כה; טאו, נשמה לעם עליה, עמ' קכט, קצא; טאו, בקשת האני העצמי, עמ' לד. נראה שיפה כאן הגדרתו של דב שוורץ, 'גישה משיחית-אפוקליפטית' שלפיה הפרט משתלט על הכלל (שוורץ, אתגר ומשבר, עמ' 238).

55 ראו למשל טאו, 'שלח אורך ואמתך', לאמונת עתנו ב, 'ירושלים תשנ"ה, עמ' סג–קפד; וראו יאיר שלג, אבדן התמימות: השפעת ההתנתקות על הציונות הדתית, ירושלים 2015, עמ' 10. על התנגדותו הנחרצת של הרב טאו לעיסוק בפוליטיקה ראו בהרחבה אצל מילר, 'המפנה הפוליטי', וראו למשל טאו, 'איש דעת מאמץ כח', לאמונת עתנו ג, עמ' קלז–קמו.

56 למשנתו בעניין התודעה הקדיש הרב טאו ספר בשם סולו המסילה, ירושלים 2005. עוד על התודעה ראו למשל טאו, 'שאל אביך ויגדך, עמ' 20–23. שם (עמ' 23) אמר הרב טאו בין היתר כי 'פעם הייתי מדבר על זה שיעורים שלמים, על זה שהעולם עומד על תודעה, ואם אתה יודע לצקת תודעה בליבם של אנשים אז עשית יותר מאשר לבנות בית, כי בתודעה מונחים אלפי בתים! [...] אם תחסר חלילה התודעה – הכל יתמוטט ויעזבו את הכל וילכו לטייל בהודו או במקומות אחרים'. עוד בימי חייו של הרצ"ה היה הרב טאו גורם ממתן שהדגיש את עדיפות לימוד התורה על פני מעשי ההתנחלות. על כך ראו ארן, 'מציונות דתית', עמ' 324; וראו יוסף קלנר, 'על האגירת של הרב טאו ביחס להקמת ממשלה בתמיכת הערבים', כב באייר תשפ"א, סיכום פנימי. תודתי מסורה לינון גוטליקלין על שהמציא לידי את הסיכום. על ביקורתו הנוקבת כלפי המחנת היהודית ראו למשל אבי רביצקי, הקץ המגולה, עמ' 186; אליעזר דון יחיא, 'הספר והסיף – הישיבות הלאומיות והרדיקלים הפוליטי בישראל', אבי שגיא ודב שוורץ (עורכים), מאה שנות ציונות דתית, ג, 2003, עמ' 205–206; חגי סגל, אחים יקרים, ירושלים 1987; אלי הולצר, חרב פיפיות בידם: אקטיביזם צבאי בהגותה של הציונות הדתית, 2009, עמ' 246. על התנגדותו של הרב טאו להשתתפות במאבק אקטיבי בהתנתקות ראו למשל מוטי ענברי, 'פונדמנטליזם במשבר: יחס האוטוריטות הרבניות של גוש אמונים לדילמות התיאולוגיות שנגרמו בשל תכנית ההתנתקות', חיים משגב ואודי לבל (עורכים), בצל ההתנתקות דיאלוג אסטרטגי במשבר, ירושלים 2008, עמ' 297.

בסיבה.⁵⁷ לפי הרב טאו, שינוי התודעה צריך להיעשות בשני מישורים: הסברה בלתי אמצעית מצד אברכים מוכשרים שידפקו על דלתות האזרחים בישראל;⁵⁸ לימוד 'התורה הגואלת', כלומר לימוד תורה לאור משנתם של הרבנים קוק ומשנתו של הרב טאו עצמו. ללימוד כזה ערך כפול: מטפיזי ופרקטי.⁵⁹

משנת 2006 התחולל בהדרגה מפנה פוליטי שבמסגרתו פנה הרב טאו להשפיע על המציאות באמצעים פוליטיים אשר כוללים הפגנות, מחאות, קידום תנועות בעלות יומרות פוליטיות ולבסוף הקמת מפלגת 'נעם'.⁶⁰ את הסיבה לשינוי הדיקלי בפעילותו הסביר הרב טאו באמצעות המנגנון הפנימי של מהלך הגאולה. לדבריו בתקופת המעבר שבה אנו מצויים החל עידן יוצא דופן אשר כונה על ידו 'עת'.⁶¹ 'עת' חדשה זו מתאפיינת לדברי הרב טאו בהתגברות רבת כוח של גורמים זרים אשר פועלים נגד יהדותה של מדינת ישראל באופנים חדשים, שמצריכים בהתאם תגובה חדשה, פוליטית:

לשם טיהור הנגע הזה אשר פשה בעם, לא די בהתמודדות רוחנית. רואים אנו שתנועה זו מקודמת על ידי 'סוכני שינוי' המסנוורים על ידי השיח החדש וה'נאור' כביכול, הפרושים בנקודות מפתח בכל מערכות השלטון והחברה בישראל, כאשר בעומקו

משל שהרב טאו מרבה להמשיל הוא משל הכלב אשר נושך את המקל המכה אותו בחושבו את המקל למקור צרותיו, שכן הוא אינו מסוגל להבחין שיש אדם שאוחז במקל (בשם ר' חיים מוולוז'ין על בבלי סוטה מט ע"ב, 'פני הדור כפני הכלב'). המקל המכה הוא מוסדות המדינה אשר מפנים התנהלויות. הרב טאו קרא לתלמידיו לחפש את האוחזים במקל, כלומר את הסיבה העמוקה למה שמתרחש, וזו התרבות הזרה. לדברי הרב טאו על המשל ראו למשל טאו, בחכמה יבנה בית, עמ' 3; טאו, מרחוק ד' נראה לי, ירושלים תש"פ, עמ' טו–טז (לראשונה פורסמו הדברים בשנת תשע"ב, בעמ' יד–טו).

ראו למשל טאו, 'גזירת מלכות – הכנה להארה חדשה', עיטורי כהנים, 241 (תשס"ה), עמ' 19. טאו, בחכמה יבנה בית. על הערך המטפיזי של לימוד התורה בקידום הגאולה ראו טאו, 'קבלת התורה בשם כל ישראל', במעלה ההר, 21 (2011), עמ' 3; טאו, 'ונשאר גם הוא לאלוהינו', נשמה לעם עליה, עמ' קעז–קעח.

כפי שהראיתי במאמרי 'המפנה הפוליטי', עד למפנה הפוליטי נמנע הרב טאו מפעילות בעלת מטרות פוליטיות, ובכלל זאת השתתפות בהפגנות ובמחאות סביב פינוי התנהלויות, השתלבות במפלגה קיימת, הקמת מפלגה עצמאית או מעורבות בחקיקה. ניצני המפנה הפוליטי החלו בשנת 2006, עם הצבעתו לכנסת השבע עשרה למפלגת ש"ס החרדית (בראשות אלי ישי). לידי נמסרה התכתבות של תלמידי הרב טאו שבה קבעו כי עד לשנת 2006 הצביע הרב טאו למפלגות הציונות הדתית. בבחירות לכנסת השש עשרה (2003) שולב תלמידו של הרב טאו, אבי מעוז, כמנכ"ל משרד הבינוי והשיכון מטעם המפד"ל בראשות אפי איתם. בחירת הרב טאו בש"ס הייתה כה חריגה וכה מפתיעה, עד כי, לדברי אברך לשעבר בהר המור, הורה ראש הישיבה הרב מרדכי שטרנברג להצביע למפלגת האיחוד הלאומי מפד"ל באותה מערכת בחירות. לדברי האברך 'ב' 2006 זה היה נחשב חידוש להצביע ש"ס'. בבירור הסוגיה סייע לי אוריאל אופיר ותודתי מסורה לו.

טאו, האומץ לעצמאות, עמ' 11–12. וראו גם טאו, מרחוק ד' נראה לי, עמ' כו, שם כתב ש'גם ביקצה השניה (היא קומת הקודש אחרי סיום היקיצה הראשונה' היא קומת החול – מ"מ) ישנם שלבים, ישנה צמיחה איטית'.

המהלך מובל על ידי גורמים עתידי כח ומשאבים. לכן ישנו צורך מוחשי להעמיד כח ממשי, ריאלי-פוליטי, שיפעל בתוקף להשיב את מדינת ישראל אל מסלול הבריאה והטבעי.⁶²

ההשפעות הזרות בעת הזו חריגות לדברי הרב טאו בשל המעבר ממאבק על ה'גוף' למאבק על ה'נשמה' של המדינה. לשון אחר, בתקופת המעבר התמקדו ההשפעות הזרות ב'גוף', כלומר בטריטוריה; ערעור הציונות הוביל לפינוי התנחלויות ולהסכמי שלום שהתפרשו כ'כניעה לטרור'. לעומת זאת, ב'עת' החדשה מתמקדות ההשפעות הזרות ב'נשמה', כלומר בסוגיות דתיות, תוך שהן מכוונות להביא להפרדה מוחלטת בין המדינה לבין הדת.⁶³ הפרדה כזו היא מהלך אנטי-גאולי שכן מהותה של הגאולה היא בהתקדמותה לעבר מיזוג מוחלט בין המדינה לבין הדת. במסגרת זו טען הרב טאו שבשנים האחרונות ישנו ריבוי של חוקים שנועדו להפריד בין הדת והמדינה. הרב טאו זיהה את מתקפת הגורמים הזרים בתחומים שהוזכרו בראשית המאמר: פגיעה רפורמית ונוצרית במעמדה ובסמכותה של הרבנות הראשית לישראל (גיור, כשרות, מתווה הכותל); פגיעה פמיניסטית ברוחו של צה"ל (שילוב נשים בצבא); פגיעה להט"ב במוסד המשפחה ההטרונורמטיבי (קידום זכויות להט"ב; מצעדי גאווה; תכנים להט"בים במוסדות החינוך והתרבות); פגיעה בשמירת השבת בפרהסיה.

מבין כל מה שזיהה הרב טאו כמאבקי הגורמים הזרים נודע מקום מיוחד לסכנה שנשקפת מצד ארגוני הלהט"ב. נגד ארגונים אלה קודשה מלחמת חורמה, משום שלתפיסת חוג ה'קו' ביסוד הנטייה ההומוסקסואלית עומד ערעור על ההבחנה המגדרית שבין גברי ונשי שהיא ההבחנה הראשונית, הבסיסית והאינטואיטיבית ביותר ש'כל ילד' מבין בכוחות עצמו.⁶⁴ הלהט"ביות למעשה מערערת על יסודות הקיום האנושי ובכך מכשירה את ערעור ההבחנות הבינריות כולן.⁶⁵ זו הסיבה שהנטיות ההומוסקסואליות מוזכרות כמי שעומדות על ציר אחד עם משכב בהמה ופדופיליה:

מנסים להרוס את חיי המשפחה [...] מביאים לעולם ילדים שלעולם לא יכירו מי היה אביהם ומי הייתה אימם; מנסים ליצור לגיטימציה לניאוף ולגילוי עריות בתוך

⁶² גילוי דעת, 'למען ציון לא נחשה', שבט תש"ף.

⁶³ שינוי זה מפורט בהרחבה בחוברת 'ונאמן ביתך וממלכתך'. עוד ראו טאו, 'קריאת הרבנים לסייע למפלגת נעם בבחירות תשפ"א', אדר תשפ"א.

⁶⁴ טאו, האומץ לעצמאות, עמ' 19; טאו, עמוד הענן, עמ' 6, 'מאבדים גם את הישרות הבסיסית, את דרך הארץ הפשוטה'; גילוי דעת, 'למען ציון לא נחשה'. וראו פישר, 'על נורמליות, לאומיות וחד מיניות', העין השביעית, 9 בספטמבר 2019. המאבק בלהט"בים מוצג כאמירת דברים 'פשוטים' שברורים 'לכל אדם בריא', ראו גילוי דעת נגד הרב בני לאו (אשר לא הוזכר בו בשמו), 'אין מקיפין בחילול השם – חובת מחאה', חשון תשפ"א; אבי מעוז בראיון לעטרה גרמן, 'אל תקראו לי חשוך: יו"ר נעם מדבר לראשונה', דיוקן, מקור ראשון, 13 במרץ 2021.

⁶⁵ מעוז, 'הנדסת התודעה של ההמון', יוטיוב, 3 באוגוסט 2021.

המשפחה; גם משכב בהמה עומד כבר על הפרק וכבר התחילו להישמע קולות שפדופיליה היא דבר נורמלי [...] פועלים להנחיל גם לילדים קטנים בגני הילדים.⁶⁶

כפי שניתן לראות, טשטוש ההבדל בין גבר ואישה הוא תחילתו של תהליך אשר יוביל לטשטוש בין אדם ובהמה ובין מבוגר וילד. בנוסף, מואשמים הגורמים הזרים בנסיין לטשטוש הבחנה יסודית אחרת: ההבדל המולד שבין יהודי ושאינו יהודי. טשטוש זה מוזכר אף הוא לצד ערעור הסדרים הלהט"בי. אם כן, הקהילה הלהט"בית מאיימת על יסודות הקיום – ובמובן זה המלחמה נגדם היא מלחמה קוסמולוגית בין כוח הבריאה ובין כוחות התוהו⁶⁷ – ועל יציבותן של הקטגוריות האנושיות כולן – כשבראשן ההבחנה בין יהודים ולא יהודים. טשטוש הבחנה זו יוביל לביטול ייחודה של מדינת ישראל כמדינה יהודית וממילא לכינון 'מדינת כל אזרחיה'. את הדברים ביטא במפורש אבי מעוז:

הפוסט מודרנה פה מטשטשת את הזהויות והדבר הזה חדר לכל המערכות הציבוריות. במערכות הציבוריות שלנו מוציאים אל הפועל, אותם הפקידים מוציאים לפועל את כל השיטות של הפוסט מודרנה, ולדוגמה מחנכים את ילדינו מהגיל הרך שיש סוגי משפחות שונות [...] טשטוש הזהויות – כבר לא מבדילים בין איש לאישה, כבר לא מבדילים בין עם ישראל לגויים, כבר לא מבדילים בין קודש לחול, אלא הכל מטושטש. אין הבדל ואין הגדרות מדויקות כמו שצריך להיות – את הדבר ברצוננו לעקור מן השורש ולגלות לעם ישראל שמהנדסים לו את התודעה ויחזור לתודעתו העצמית של הבדלה בין קודש לחול, הבדלה בין אור לחושך, הבדלה בין ישראל לעמים, הבדלה בין ארץ ישראל לשאר הארצות. זה הדבר העיקרי שלשמו באנו לפוליטיקה.⁶⁸

אם כן, המאבק של הרב טאו בלהט"בים הוא מאבק מטפיזי; הרב טאו נאבק במה שמסמלים הלהט"בים כנציגי כוחות התוהו שמאיימים על הבריאה. במובן זה מאבקו

⁶⁶ טאו, האומץ לעצמאות, עמ' 19. ההדגשות שלי. וראו שם, עמ' 12, 'הם עמלים על הכשרת עריות בתוך המשפחה – קשרים בין אמא ובן, אבא ובת או אח ואחות, וגם על משכב בהמה כבר מותר לדבר. קשה מאוד אפילו לשער מה עוד יש להם בקנה, לאן עוד הם מכוונים. הם מציירים את אובדן כל הערכים האנושיים הבסיסיים כדבר אידאלי וטוב, את מחיקת ההבדל בין האדם לבהמה כקידמה ופרוגרס'.

⁶⁷ בכל הנוגע ל'השפעות הזרות' כתוהו, הרי שהגורמים הזרים מוצגים כמי שמבקשים להרוס בלא שום טלוס אלא לשם ההרס עצמו, ואף הם בעצמם לא מאמינים במגמות שהם מובילים. טאו, האומץ לעצמאות עמ' 12, 24–25, 27.

⁶⁸ תמיר דורטל, 'ח"כ אבי מעוז – מדינת ישראל היא יסוד כיסא השם בעולם', פודקאסט על המשמעות, 4 באוגוסט 2021; עטרה גרמן, 'אל תקראו לי חשוך'; שלמה אבינר, 'מדוע להתפקד למפלגת נעם', מפלגת נעם: נעים להכיר, אדר תש"פ, עמ' 2–3 ('אחר כך הגיע הפוסטמודרניזם: כל אחד קובע כפי מה שליבר חפץ [...] אם הוא איש או אישה, אם הוא יהודי הגוי [...] כל אחד יקבע מה טוב ומה רע. השקפת עולם זו מאוד פוגעת במדינתנו').

שונה מאוד ממאבקם של תלמידי הרב מאיר כהנא, ובראשם חה"כ איתמר בן גביר, בעימותים התקשורתיים שלהם במצעדי הגאווה. תלמידי כהנא דוברים שפה מקראית, אשר רואה בלהט"בים חוטאים שהם כלשון המקרא 'תועבה'. לעומת זאת, הטרמינולוגיה של 'הקו' מדגישה את היות הלהט"בים 'סוטים' ו'חולים', בניגוד ל'בריאות', ה'טבעיות' וה'נורמליות' שמאפיינות את עם ישראל ואלוהיהן יש לשוב.⁶⁹ הסוטה הוא בבחינת דמות שוליים שמאיימת על הסדר החברתי ועל הסדר השמימי שעומד ביסוד החברה ה'נורמלית'.

את מלחמתם של הגורמים הזרים ביהדותה של המדינה זיהה הרב טאו בשני מישורים: זה התודעתי – נסיון להטמיע, באמצעות סוכני שינוי אשר ממוקמים בנקודות מפתח בחברה, את התפיסה הפוסטמודרנית הרליטיביסטית שאין הערכים כולם שווים ואין עדיפות לטענת אמת אחת על רעותה. במסגרת הרוח הפוסטמודרנית מנסים הגורמים הזרים להשפיע על עם ישראל לזנוח את שייכותם הזהותית ליהדות; וזה החוקתי – בד בבד עם השפעה רבת שנים על עיצוב התודעה, מקדמים הגורמים הזרים, בעזרת סוכני השינוי המשרתים אותם נאמנה, חוקים שמגמתם היא הפרדת הדת מן המדינה. כניסתם של הגורמים הזרים לזירה הפוליטית היא זו שאילצה את הרב טאו להיכנס אף הוא לזירה הפוליטית ולזנוח את דבקו במאבק על התודעה גרידא.

לסיכום חלק זה: בעוד שהרבנים קוק מיקמו עצמם, במסגרת ההיסטוריוסופיה שבה דבקו, בשלב החול של הגאולה, קבע הרב טאו כי בימיו החלה תקופת מעבר אשר משרת על בואו הקרב של שלב הקודש. תפנית בלתי צפויה בדמות מתקפה אגרסיבית מצד גורמים זרים על נשמתה של מדינת ישראל, תוך השתלבות בזירה הפוליטית, הובילה את הרב טאו להכריז על 'עת' חדשה, שהיא תת-שלב בתקופת המעבר, שבמסגרתה התחולל מפנה פוליטי והוקמה מפלגת 'נעם'. מאבקו של הרב טאו בהשפעות הזרות, ובנושאייהן – הגורמים הזרים – אינו יוצא דופן לכשעצמו, ואולם כפי שנראה עתה, אופי המאבק שמוכיל הרב טאו שונה מזה שהונהג על ידי הרבנים קוק.

⁶⁹ בכרזות בחירות שנתלו ברחבי הארץ הופיעו הכתובות: 'נעם – עם נורמלי בארצנו'; 'ישראל בוחרת להיות נורמלית'; בגילוי דעת, 'למען ציון לא נחשה', נקראו המצביעים 'להשיב את מדינת ישראל אל מסלולה הבריא והטבעי'; בגילוי דעת, בשם אלוהינו נדגול' נכתב שמפלגת 'נעם' 'הרימה על נס את המערכה האמיתית, להשיב את מדינת ישראל אל מסלולה הבריא, הטבעי, הנורמאלי' (חתום ראשון, הרב צבי טאו). על המונח 'נורמלי' ראו טאו, 'הרב מסביר את מכתב התמיכה שכתב על מפלגת נעם', כ"ב בתמוז תשע"ט, סיכום שיעור פנימי. שם אמר כי 'כמובן, נורמלי אצלנו זה תורה וקדושה וצניעות, זה הנורמות של עם ישראל'.

עת חירום, טוטליות וקונקרטיזציה של הטומאה

עד למפנה הפוליטי היה המאבק מכונן בעיקר כלפי ההשפעות הזרות של תרבות המערב, תוך זיהוי מקורן בנצרות ובייחוד זו של אירופה המערבית.⁷⁰ מאז המפנה הפוליטי נושא המאבק אופי יוצא דופן, שמייחד את הרב טאו מקודמיו. ראשית, תפיסת המציאות כעת חירום. המצב הרוחני הנוכחי מתואר ב'קו' במונחים של שריפה משתוללת, טביעה ומלחמה.⁷¹ התפיסה היא שאין מדובר באיום בלבד, אלא במלחמה שכבר מצויה

⁷⁰ יחסו של הרב טאו לנצרות הוא רכיב אחד – גם אם משמעותי – במאבקו בהשפעות הזרות ולא יידון כאן לעומק. במאמר נפרד אני מקווה לייחד לנושא דיון יסודי. לעת עתה יצוין כי כבר רא"ה ורצ"ה התעמתו עם הנצרות – אשר נתפסה כניגוד מטפיסי לישראל וחרגה מן התחום ההיסטורי-ממשי אל הסימבולי. על יחסו של הרב טאו לנצרות, ועל פיתוחו הייחודי לעומת רא"ה ורצ"ה ראו אברמוביץ, 'התאולוגיה הממלכתית', עמ' 219–226, ובעמ' 222 שם על ההבדל בין הרב טאו ובין רבנים אחרים אשר נשענים על תאולוגיה ומתנגדים לנצרות. מאבקו התאולוגי של רצ"ה בנצרות מופיע במקומות רבים בכתביו, ראו למשל שיחות הרצ"ה, אורות ב, ישראל ותחייתו; לנתיבות ישראל, ב, עמ' ס–סא. וראו שלמה אבינר (עורך), 'יהדות ונצרות, ירושלים 2001. על מאבקו של רא"ה בנצרות ראו למשל Karma Ben-Johanan, 'Wreaking Judgment on Mt Esau: Christianity in R. Kook's Thought,' *Jewish Quarterly Review* 106, no. 1 (2016): pp. 76–100. היחס לנצרות גרר ויכוחים פנים-חרד"ליים, דוגמת השאלה האם נכון להיעזר בתרומות של נוצרים אוונגליסטים. רבני ה'קו' דוגמת הרב שלמה אבינר שוללים הסתייעות בכספי הנוצרים אשר מכונים 'אויבי נשמתנו', בעוד רבנים אחרים דוגמת הרב אליעזר מלמד תומכים בהסתייעות בכספים אלו. על סוגיה זו ראו למשל אבי בקר, 'הדיון על תרומת הנוצרים לציונות מלווה במבוכה היסטורית ובתהייה דתית', כיוונים חדשים, 28 (2013), עמ' 72–86; ישי פרידמן, 'נוצרים תומכי ישראל', עלון שביעי, 91, עמ' 14–15; אליעזר מלמד, 'מותר לקבל מימון מהקרן לידידות', ערוץ 7, 11 ביוני 2014; מלמד, 'הנוצרים שמקיימים את נבואת ישעיהו', אתר ישיבת הר ברכה, 17 בספטמבר 2013; מלמד, 'כבוד ואהבה לאוהבי ישראל', אתר ישיבת הר ברכה, 8 בספטמבר 2011; אורי סדן, 'קבלת תרומות מלאייהודים', אמונת עתיד, 125 (תש"פ), עמ' 120–130; גילוי דעת של הרבנים נחום רבינוביץ ודוד סתיו, 'קבלת כספים מהקרן לידידות', יב בסיין תשע"ד. לעומת זאת ראו שלמה אבינר, 'הנוצרים הם אויבי נשמתנו', אתר כיפה, 7 באוגוסט 2013; אבינר, 'אל תיקח כסף ארוך', עמוד הפייסבוק האישי, 14 באוגוסט 2013; אבינר, עיטורי ירושלים: האויב הנוצרי וקייטנות הקרן לידידות, ירושלים תשע"ד; אליהו זיני, חסד לאומים חטאת, חיפה 2018; יונתן בלס, 'תרומות אוונגליסטים ואיסור "להחזיק טובה לכמרים"', תחומין, לד (תשע"ד), עמ' 214–221. ליחס אל הנצרות כעבודה זרה ראו דיונו העדכני של מנחם קלנר והפניותיו למחקרים שם, Menachem Kellner, 'Thinking Idolatry With/Against Maimonides—The Case of Christianity,' Alon Goshen-Gottstein (ed.), *Thinking Idolatry Today*, Boston: Academic Studies Press, forthcoming. תודתי מסורה לפרופ' קלנר על שהעמיד לרשותי את טיוטת מאמרו.

⁷¹ טאו, ונאמן ביתך וממלכתך, עמ' 18 ('שעת חירום לאומית'); טאו, האומץ לעצמאות, עמ' 29 (שריפה); שם עמ' 20 ('פצצה שנזרקה לתוך המון אדם'); עטרה גרמן, 'אל תקראו לי חשוך'; דרור אריה, 'באנו חושך לגרש', עמ' 6, ('כאשר התפיסה המערבית משתלטת והאומה הישראלית מחקה את תהיהתרבות הזאת [...] האיום הזה מסוכן יותר מהאיום הקיומי של הגרעין האיראני). תיאור המצב הנוכחי במונחים של מלחמה שב על עצמו בווריאציות מרובות כמעט בכל התייחסות של רבני ה'קו'

בעיצומה, ובמצב שבו כבר ישנם נפגעים הן רוחנית והן פיזית.⁷² לאור זאת מדגישים ב'קו' את המגננה – הדיפת הגורמים הזרים, בדרכים שיוצגו להלן, ואת המתקפה המתוכננת שתבוא לאחר הצלחת ההדיפה. כתוצאה מתפיסת המציאות במונחים של חירום, הושעו דפוסי הפעולה שבהם דגלו ב'קו' בעבר, שכן הללו נתפסים כבלתי יעילים במצב שבו נחוצה תגובה מהירה ונחרצת.

השפעה על התודעה עשויה לארוך זמן רב. גם רטוריקה רכה שמתמקדת בנקודות החיוביות שקיימות בממשלה ובעם ישראל אינה יעילה עוד ב'עת' החדשה. הפעילות הפוליטית כמוה כפעילות של רפואה דחופה – הרב טאו הוא הרופא הבכיר אשר נכון לבצע ניתוח בהול גם במחיר של התנגדות זמנית מצד העם.⁷³ לדברי הרב טאו, אם יתחשב הרופא באסתטיקה ובדעת הציבור, החולה ימות. זו הסיבה שבמסגרת המפנה הפוליטי הרב טאו עבר להתבטאויות פרובוקטיביות; לדעתו, הללו נחוצות כדי לעזוע את הציבור ולהציג לו את המציאות הכעורה אשר מוסתרת על ידי הגורמים הזרים בתחכום רב. לדבריו:

צריך להציף את הדברים האלה ולהראות את הכיעור והטינופת שבהם כדי להוקיע אותם [...] אי אפשר להסתפק בהדגשת הדברים הטובים [...] כשישנה בעיה בריאותית צריך להראות את המקום המזוהה לרופא ולפעמים צריך להכניס את הידיים למקומות שדרך כלל לא מכניסים אליהם את הידיים. אם אדם נמנע מלעשות זאת אין זה נובע מעדינות ומעין טובה אלא מחוסר אכפתיות מן החיים. החיים יותר חשובים מאסתטיקה! [...] כשהנביא צריך לתאר את מהות תפקידו הוא אומר 'כרופאי לישראל'. התורה הינה רפואה [...] נכון הוא שלא נעים לדבר על דברים שנעשים בחדר המיטות, אבל כשצריך כשאנחנו נמצאים על תקן של רופא הבא להציל חולה אנוש, אז אין ברירה. במצבים הללו ישנה חובה לחשוף את הפצעים והזיהומים ולדבר עליהם

ל'עת' החדשה. ראו למשל יהושע שפירא, 'תמלול שיחה', שם דיבר על תלמידיו על 'הבנת תפקידנו במלחמת האמונות והתרבות השוטפת ומטלטלת אותנו [...] צריך לזכור: אנחנו נמצאים בשעת מלחמה [...] ועל זה ראוי למסור את הנפש'; יעקב דביר, 'האכזבה בעקבות מפלגת יחד: מכתב מאת הרב יעקב דביר ר"מ בשיבת מצפה רמון', קובץ פנימי, מצוי ברשותי: 'אנחנו בעיצומה של מלחמה גדולה [...] מלחמה תרבותית ורוחנית על זהותה של המדינה'.

⁷² 'שידור חי מכנס פעילים לקראת מבצע השטח הגדול', יוטיוב, 16 במרץ 2021, ובייחוד דברי הרב דוד ג'יאמי, 'המצב לא פשוט, המצב קשה מאוד. אנחנו נמצאים אחרי רבים חללים [...] רבים חללים בנפש, רבים חללים בגוף, אנחנו בקרב מאסף'.

⁷³ מעניין להשוות זאת לצידוק השואה במשנת הרצ"ה, על כך ראו ישי רוזן-צבי, 'החולה המדומה – צידוק השואה במשנת הרב צבי יהודה קוק וחוגו', תרבות דמוקרטית 6 (2002), עמ' 165–209. ראו שם בעמ' 201 דיון חשוב על שאלת המשמעות הריאלית לעומת זו המטפורית בשימוש במונחים 'מתחום ההתנסות הרפואית הקלינית'. ניסוחים רפואיים נפוצים ב'קו', כך למשל אבי מעוז, יוטיוב, 24 במרץ 2021, מכריז על 'מאבק ברקמות הנגועות בקלקולים אלו (הפוסטמודרנה – מ"מ)'. על הזיקה שבין ריפוי חומרי לריפוי רוחני ראו למשל אצל אסף תמרי, 'שיח הגוף בקבלת האר"י', עבודת דוקטור, אוניברסיטת בן גוריון בנגב, יוני 2016.

בגלוי [...] במצבים הללו זו טעות לשמור על 'סטריליות' ודיבור נקי [...] כשרוצים לגרום להרס וחורבן בחיי המוסר של ישראל, כשרוצים לפגוע באותות שלנו, בצניעות ובטהרה, ודאי שצריך לדבר גם דיבורים שבזמנים רגילים לא נהוג לדבר אותם. צריך לזעזע ולחשוף את הכיעור עם כל השלכותיו ותוצאותיו מבלי להתנצל על כך.⁷⁴

בדבריו התייחס הרב טאו לצורך לחשוף את העיוותים של ההשפעות הזרות של הפוסטמודרנה. הללו מתוארים במונחים רפואיים, כפצעים וזיהומים שמעוררים דחייה פיזית, בעוד שהרב טאו ותלמידיו הם הרופאים, וכדי לרפא עליהם לגרום לזעזוע על ידי הצגת הכיעור. בהתאם לכך עורר הרב טאו סערה ציבורית כשבאחת משיחותיו התייחס להומוסקסואלים בצורה בוטה במיוחד. לדבריו, 'כל הבית מסריח ממה שהם מתעסקים כל היום. הם מתעסקים עם פי הטבעת כל היום, אז כל הבית מסריח מזה'.⁷⁵ אפילו לימוד התורה שהיה בעבר ערך עליון הושהה לטובת קידום הקמפיין של מפלגת נעם. לדברי הרב טאו הדבר נחוץ לתורה עצמה, שכן אם המדינה תמשיך במסלול הרוחני שבו היא מצויה, צפוי נזק אדיר לתורה.⁷⁶

שנית, המאבק בגורמים הזרים הוא מאבק טוטלי. אם בכתבי הרבנים קוק ניתן למצוא זיהוי נקודות חיוביות בתרבות הלא יהודית, וחתיירה לגאולה אוניברסלית שתיטיב עם עמי העולם, הרי שמאז המפנה הפוליטי התמסר הרב טאו למאבק בלתי מתפשר בהשפעות הזרות. הוא קבע מפורשות כי בניגוד לתפיסות עולם חילוניות דוגמת הלאומיות, מהן ניתן היה להפיק תועלת, הרי שהפוסטמודרנה אשר מאפיינת את ה'עת'

⁷⁴ טאו, האומץ לעצמאות, עמ' 20–21. ההדגשות שלי. וראו גם טאו, דרך חיים תוכחות מוסר; טאו, הרימו מכשול מדרך עמי; אבינר, 'שו"ת מפלגה', דף הפייסבוק האישי, 26 ביוני 2019, 'כאשר הבית הולך ונשרף יש לצעוק בקולי קולות "הצילו!" [...] במלחמה כמו במלחמה, à la guerre comme à la guerre. מי שירא ורך לבב, ילך וישוב לביתו'.

⁷⁵ 'מה מונח בשורש כל הבעיות עם הצבא ועם הליברליזם?', אתר כיפה, 13 בדצמבר 2016.

⁷⁶ 'הרב טאו – המצב הוא מצב חירום, מצווה גדולה לפעול להצלחת נעם בבחירות אפילו במחיר של ביטול תורה', יוטיוב, 3 במרץ 2021. קריאתו של הרב טאו לבטל תורה עוררה מבוכה בקרב רבני ה'קו' והוא נדרש להבהרת עמדתו בשיחה שתוכנה הגיע לרשותי (תודתי שלוחה ליאיר שרק). בשיחתו מיתן את קריאתו זו והורה שהתלמידים יעסקו בשעה עד שעתיים טלפונים בלילה [...] בשביל להציל את המצב'. באותה שיחה התחייב הרב טאו בפני רבני ה'קו' שמי מן התלמידים שיבטל תורה לשם פעילות פוליטית, 'לא יקרה לו שום דבר והוא יחזור ללימוד', זאת משום ש'בשם התורה הוא הולך ולמען התורה הוא הולך ולמען עם ישראל זה למען התורה, זה הייגרה'. לאור דברים אלו הייתה מעורבות אקטיבית של רבנים בכירים מיישבת 'הר המור' (דוגמת הרב דוד ג'יאמי והרב עודד וולנסקי) בקמפיין של מפלגת נעם, כולל השתתפות בעריכת מפקד טלפוני.

החדשה היא תופעה נטולת כל היבט חיובי ולפיכך יש להיאבק בה מאבק חסר פשרות.⁷⁷ גם העיסוק בגאולה האוניברסלית שעתידה לצמוח בעקבות גאולת ישראל נזנח – גם אם לא ננטש לחלוטין – לטובת הדגשת נחיצות המלחמה בפוסטמודרנה.

לבסוף, המאבק נעשה פחות מופשט ויותר קונקרטי. כלומר, המוקד עבר מההשפעות הזרות לגורמים הזרים; אין המדובר רק בתרבות זרה שמחלחלת לעם היהודי, אלא בגורמים זרים אשר מזוהים כבעלי שם ודרכי פעולה ידועים, שניתן לשרטט אותם ולהצביע עליהם. הסיבה לקונקרטיזציה קשורה במונח 'חשיפה' שחוזר על עצמו הרבה בדברי רבני 'הקו'. כזכור, ההנחה של הרב טאו היא שעם ישראל משתוקק לחיות חיים לאומיים-דתיים אך מנוע מכך משום שתודעתו נשלטת בידי גורמים זרים ללא ידיעתו.⁷⁸ אם כך, כל שיש לעשות הוא לחשוף את הגורמים הזרים, את מטרותם האמיתיות, את שמם ואת דרכי פעולתם. ברגע שעם ישראל ייחשף למה שמנסים הגורמים הזרים להסתיר ממנו הוא יתנער מן הפוסטמודרנה שהשתלטה לו על התודעה ויתחיל בתהליך של שיבה אל מהותו הפנימית; אז גם יחל שלב הקודש.⁷⁹ עד כדי כך גדול האיום הרוחני, שהרב טאו הסכים להישען על הימנעות של מפלגת רע"ם הלאיהודית, כדי להקים ממשלה תוך שינוי עמדתו הראשונית בנושא.⁸⁰

בשל כך הקונקרטיזציה של הגורמים הזרים נעשית בצורה גנאלוגית אשר משווה לקונקרטיזציה הילה מדעית-אמפירית, תוך שימוש חוזר במונחים 'עובדות', 'נתונים'

⁷⁷ טאו, האומץ לעצמאות, עמ' 11 (בפוסטמודרנה, 'אין שום דבר טוב', 'אלו הזיות', 'אובדן ערכים גמור'); שם עמ' 18 ('אין לקחת משם שום דבר, אפס, כלום [...] אלו דברים שצריך לדחות בשתי ידיים').

⁷⁸ ראו למשל טאו, 'הרב מסביר את מכתב התמיכה שכתב על מפלגת נעם', סיכום שיחה, כב בתמוז תשע"ט, 'אנשים לא יודעים, פשוט חסר להם אינפורמציה אז לכן הם לא מבינים מה הבעיה, מה הצעקה'.

⁷⁹ טאו, עמוד הענן, עמ' 13–14, 'צריך להציג לפני העם את הנתונים הקשים והוא יגיד את דברו [...] עם ישראל הוא עם פיקח [...] תרבותו של עם ישראל גבוהה הרבה יותר מעל תרבויות העמים שאנשי האקדמיה נשענים עליהן'. ההתנערות מההשפעות הזרות ומהגורמים הזרים עשויה להזכיר את האסכטולוגיה של ספרות תיקוני הזוהר שבמסגרתה עתידים ישראל בימות המשיח להקיף מתוכם את הערב רב – הם 'שאר שבעיסה', סיגים, פסולת, מעורבים בגוף האומה – ולנעול את השער בפני גרים. גם בספרות זו ההנחה היא שהתכונות הרעות בישראל מקורן חיצוני לישראל (במקרה זה בערב רב) והן עתידות להיפרד מישראל, על כך ראו למשל אצל ישעיה תשבי, משנת הזוהר, ב. לסקירה עדכנית על ספרות התיקונים ומגמות מרכזיות במחקר ראו במבוא לספרה של ביטי רואי, אהבת השכינה, רמת גן 2017.

⁸⁰ טאו, גילוי דעת 'לפרשת הימים האלה', אור לכא באייר תשפ"א; תמיר דורטל, 'ח"כ אבי מעוז – מדינת ישראל היא יסוד כיסא השם בעולם', פודקאסט על המשמעות, 4 באוגוסט 2021; יוסף קלנר, 'על האיגרת של הרב טאו ביחס להקמת ממשלה בתמיכת הערבים ועוד', סיכום שיעור פנימי, כב באייר תשפ"א; עוד על תמיכת הרב טאו בהישענות על הימנעות רע"ם ראו 'עצם העניין עם רועי שרון', כאן 11, ראיון עם מורדי מילר ואנשיל פפר, דקות 12:00 – 21:00.

ו'מספרים'.⁸¹ במסגרת זו מוצגים דוחות ובהם שמות של אינדיבידואלים כמו גם ארגונים שמזוהים על ידי 'הקר' כגורמים זרים, מחוללי ההשפעות הזרות, לצד תזרימי כספים, וקשרים בין הגורמים הזרים ובין מוסדות ממשלתיים מוכרים.⁸² הללו מלווים בתרשימים ויזואליים ובגיבוי של מחקרים מדעיים אשר נוגעים לנושאי הדוח. כך מוזכרים שמותיהם של הקרן החדשה לישראל, קרן וקסנר וקרן מנדל, ומוסדות כמו מכון הרטמן ובינה.⁸³ האשמה המרכזית היא שיתוף פעולה עם הנוצרים, הכרה ברפורמים וקידום מדינת כל אזרחיה. כך למשל פורסמה הודעה שעליה חתום הרב טאו ושבה דובר על 'מחקר מקיף' ובו 'נתונים' על אודות כוונותיהם של ארגונים שפועלים בהיחבא לפגוע ביהדותה של המדינה:

הובא לידיעתנו מחקר מקיף שנעשה לאחרונה ומראה כיצד ישנם כוחות וארגונים הפועלים באופן שמוביל להחלשת יהדותה של המדינה וחוסנה הרוחני והערכי באופן עקבי ומסודר, וזאת אף בתוך הציונות הדתית, ובכך למעשה להביא לתהליך שסופו מחיקת זהותה היהודית של מדינת ישראל. לכן, ישנה חובה גדולה לגלות לעיני הציבור את כל הנתונים והכוונות

⁸¹ טאו, האומץ לעצמאות, עמ' 30 ('הבעת האמיתות שאינן ניתנות להכחשה, עם הבאת ההוכחות והתמיכות שלהן'); 'עקב דביר', 'האכזבה בעקבות מפלגת יחד: מכתב מאת הרב יעקב דביר ר"מ בישיבת מצפה רמון', ספטמבר 2014, מסמך פנימי, מצוי ברשותי ('מאבק זה הוא מציאותי ויש נתונים ומספרים מדויקים שמוכיחים אותו. זוהי אינה קונספירציה כפי שכמה אנשים חושבים'). דביר חבר בארגון ה'קר' 'מרכז ליב"ה'; גיא עזרא, 'הרב טאו במתקפה חסרת תקדים: ייהרג ואל יעבור', אתר סרוגים, 11 באוגוסט 2021. הרב טאו דיבר שם על 'עובדות, עובדות, עובדות ממשיות'.

⁸² למשל, 'דו"ח תכנית חילון השבת בירושלים' (חשון תשע"ז, 4 עמודים, הוצאת מרכז ליב"ה), אשר כולל תיאור של פעילות 'הקרן לירושלים' במגוון תחומים תוך אזכור נתונים פיננסיים וקשרים לבתי עסק שמוזכרים בשמותיהם. לדוח צורף נספח ויזואלי אשר נושא את הכותרת 'ציר חילון השבת בירושלים'; פלאיר שחולק בצמתים ברחבי ישראל ובו 'עובדות חשובות לדעת' על כך שהרפורמים מנסים להשתלט על הכותל הקדום!; מסמך מטעם מפלגת 'נעם' 'תקשורת להט"בית – תקציר: איך שינו הלהט"בים את השיח?'; מסמך מטעם מפלגת 'נעם', 'שינוי תפיסת המגדר בצה"ל – תקציר'; מסמך מטעם מפלגת 'נעם', 'ההשתלטות על משרד החינוך: איך שולטים ארגונים ליברליים וממשלות זרות במשרד החינוך – תקציר'. על מרכזיותו של חומר 'מדעי' שחושף את שמות הארגונים הזרים ודרכי פעולתם ניתן ללמוד מדברי הרב טאו (טאו, 'הרב מסביר את מכתב התמיכה שכתב על מפלגת נעם', סיכום שיחה, כ"ב בתמוז תשע"ט) לתלמידיו 'אתם יודעים, ראיתם את הדף הזה שחולק, יש פה במטבח (בבית של הרב טאו – מ"מ) [...] דף שמתאר איך במשרד החינוך, מי בוחש במשרד החינוך, זה לא יאומן [...] זה חייב כל אדם לראות את זה. מדינות [...] בוחשות ישר בחומר הלימודי, בערכי היסוד של החינוך, במסרים שנלמדים, וכמה קרנות'.

⁸³ גופים נוספים שזכורים: התנועה הרפורמית, קרן פרידריך אברט, קרן ראסל ברי, קרן אלן ב' סליפקא. ראו למשל, אבי מעוז בראיון לעטרה גרמן, 'אל תקראו לי חשוך'; אבי מעוז, 'אחד על אחד – למה נועם? אבי מעוז', עלון גילוי דעת, ספטמבר 2019.

החמורות האלו ולא להשאירם מוחבאים מעיניו, למען יהיו מטרות פעולות הארגונים האלו ברורים וידע הציבור כיצד להתייחס אליהם ולהיזהר מהם.⁸⁴

נוסף על החשיפה הגנאלוגית, משורטטת כאן טיפולוגיה של הגורמים הזרים. הללו מתוארים כקבוצה מצומצמת מבחינה מספרית, משופעת בממון, אשר פועלת לשינוי אופיה של המדינה מבלי שנבחרו לכך ובאופן מסווה – תוך שימוש בידע פסיכולוגי מתקדם. במסגרת שינוי התודעה הם עושים שימוש בשפה כדי להשריש שיח חדש, ומשפיעים ישירות על סוכני שינוי – פקידי הממשלה הבכירים שהם בבחינת ממשלת עומק ששולטת במדינה בפועל ובאופן בלעדי.⁸⁵ במאמץ לחשוף את הגורמים הזרים ודרכי פעולתם נושא אבי מעוז מאז היבחרו סדרת נאומים קצרים שזכו לכינוי 'נאומי הנדסת התודעה' וזכו לשבח נמרץ מהרב טאו.⁸⁶ בנאומים אלו מבקש מעוז לחשוף כיצד הגורמים הזרים שולטים במוקדי הכוח במדינה, דוגמת המשטרה ומשרד החינוך, וכיצד הם פועלים לשינוי התודעה באמצעות השפה. כך למשל, באחד מנאומיו, טען כי המשטרה לא נקטה ביד קשה כלפי הערבים בימי האלימות בערים המעורבות בישראל (מאי 2021), משום שארגון 'יוזמות אברהם' באמצעות יוזמת 'קהילות בטוחות' עיצב את תודעת המשטרה:

מדובר בארגון שמאל קיצוני, שממומן על ידי הקרן לישראל חדשה ושגרירויות של מדינות זרות [...] התכנים שבהם אנשי הארגון ביקשו להנדס את תודעת

⁸⁴ גילוי דעת, אתר מרכז ליב"ה, טו באלול תשע"ח. עוד ראו 'סרטון אבי מעוז', יוטיוב, 1 במרץ 2021. אבי מעוז הבטיח 'לחשוף לעיני כל את המרמה ואת גניבת הדעת שגופים זרים ומדינות זרות מנסים בערמה, בהסתרה, לשנות את דעתנו מגיל חינוך [...] ולהכניס להם (לילדים) הקטנים – מ"מ) מושגים שהם הפוכים מהמושגים הבריאים [...] דעות הפוכות, דעות לא בראיות, לא טבעיות להם. הם הרי נולדו כילדים יהודים.

⁸⁵ טאו, 'הרב מסביר את מכתב התמיכה שכתב על מפלגת נעם', סיכום שיחה, כב בתמוז תשע"ט; גילוי דעת, 'למען ציון לא נחשה'; 'אבי מעוז בכנס תחילת ההתפקדות של מפלגת נעם', יוטיוב, 23 בינואר 2020. יב בטבת, בית וגן ירושלים; אבי מעוז, יוטיוב, 24 במרץ 2021. השוו לדברי אבי מעוז, ערוץ 20, 31 במאי 2021, 'כל משרדי הממשלה מושפעים עמוקות מאותם ארגונים זרים מיסודה של הקרן לישראל חדשה'. בייחוד מוזכרת ההשפעה על התקשורת, המשפט, החינוך והאקדמיה. על כך ראו גם באגרת אבי מעוז לפעילי נעם, כז בשבט תשפ"א; על הכספים ראו למשל, 'סרטון אבי מעוז', יוטיוב, 1 במרץ 2021, שם מתריע מפני 'המון כסף מושקע בזה, של מדינות זרות, גופים זרים, שתורמים הון עתק שמדינת ישראל תתפרק מזהותה היהודית'; על השימוש באמצעים פסיכולוגיים ראו למשל טאו, 'הודעה אל כל עדת ישראל במדינת ישראל, טו בתמוז תשע"ט' (שיטות פסיכולוגיות ידועות וטריקים של הסבת תודעת הקהל); טאו, האומץ לעצמאות, עמ' 26. שם מובאות דוגמאות ל'טריקים פסיכולוגיים' שגם המשטר הנאצי וגם המשטר הקומוניסטי השתמשו בהם. וראו (נספח ב) טאו, 'הודעה אל כל עדת ישראל במדינת ישראל', טו בתמוז תשע"ט; 'רבינו אחת הישיבות שואלים את הרב ביחס לפעילות עבור מפלגת נעם', יח באדר תשפ"א, סיכום פנימי, 'היום יש שיטות פסיכולוגיות [...] להכניס בדלת האחורית לתודעה של העם מושגים חדשים'.

⁸⁶ 'הרב צבי טאו בדברי ברכה למפקד נעם, בכנס הפעילים הראשון', יוטיוב, 22 ביוני 2021. עד כה נשא מעוז כשלושים נאומי 'הנדסת תודעה'.

הפיקוד הבכיר של משטרת ישראל היו מאוד ברורים במגמתם – בהתנגשויות שבין המשטרה לפורעים ערבים, המשטרה היא זו שאמורה לתקן את דרכיה ולהכיל את הפרעות, הפוגרומים ומעשי הליניץ' [...] מבחינת המנכ"לים המשותפים של הארגון, היהודים הם האשמים בפרעות תשפ"א.⁸⁷

תכנית ההתנתקות כנקודת שבר

לעיל הוזכר כי הרב טאו תלה את המפנה הפוליטי במה שהוא זיהה כקידום עשרות חוקים שנועדו להפריד את הדת מן המדינה. יש לתהות, האם לצד ההסבר העצמי שסיפק הרב טאו, ישנו הסבר נוסף, חיצוני, שעשוי לשפוך אור על השינוי שהתחולל באופי פעילותו. את ניצני המפנה הפוליטי זיהיתי החל משנת 2006, עם הכרעתו המוצהרת לתמוך במפלגות חרדיות, ובהמשך (2015) עם צירוף נציג מטעמו למפלגת 'יחד' בראשות אלי ישי. ראשיתו של המפנה הפוליטי התרחש בסמיכות הזמנים לאחד מנקודות המשבר הגדולות שידעה הציונות הדתית; תכנית ההתנתקות מגוש קטיף (קיץ 2005).⁸⁸ הרב טאו עצמו התייחס להתנתקות כארוע של שיא משברי. לדבריו:

גם המשבר שלנו היום [בזמן ההתנתקות – מ"מ] עולה על כל המשברים שעברנו במהלך הקץ המגולה, כי לעקירה כזו אין אח ורע בהיסטוריה, כיון שהיא נעשית על ידי ממשלתנו היהודית.⁸⁹

המשבר היה גדול במיוחד משום שרבים מתושבי גוף קטיף היו תלמידי הרב טאו. יתירה מכך: הרב טאו ראה בגוש קטיף מיקרוקוסמוס של מדינת ישראל האידאלית, כפי

⁸⁷ 'לשמוע ולא להאמין: אבי מעוז חושף כיצד "חונכו מחדש" קציני המשטרה', יוטיוב, 24 במאי 2021.
⁸⁸ על הציונות הדתית וההתנתקות ראו יצחק גייגר, 'האליטה הרבנית של הציונות הדתית לאחר ביצוע תכנית 'ההתנתקות': קווים לצמיחתה ולמאפייניה', עמ' 41–80; אליעזר דון יחיא, 'דמוקרטיה והלכה בקבלת החלטות מדיניות: מגמות בציונות הדתית על רקע פולמוס ההתנתקות', אקדמות טז (תשס"ה), עמ' 11–22; אשר כהן, 'הציונות הדתית, ההתנתקות והשבר – לאן?', אקדמות טז (תשס"ה), עמ' 23–29; זהבה כלפה, 'מאירועי ההתנתקות ועד לאירועי תג מחיר', עמ' 106–112; מוטי ענברי, 'פונדנטליזם במשבר', אבינועם רזונק, 'ציונות דתית בין הרב קוק לתלמידיו: מהצהרת בלפור ועד להתנתקות', מפנה 56–57, (2008), עמ' 36–42; חנה נתן ריקלין, 'מאבקו של חוג תלמידי הרצי"ה בהתנתקות', ציונות דתית, א (תשע"ח), עמ' 33–79; דב שוורץ, מאחדות לריבוי: סיפורה של התודעה הציונית דתית, ירושלים 2018, עמ' 349–347; יובל שרלו, 'שו"ת ההתנתקות, תל אביב 2010. על עמדת הרב טאו בהתנתקות ראו שלמה פישר, 'הציונות הדתית על סף האלף השלישי', עמ' 31–36.

⁸⁹ טאו, נשמה לעם עליה, עמ' קפד. להתייחסותו של הרב טאו לתכנית ההתנתקות ראו אסופת מאמרים של הרב טאו אשר קובצו בספר נשמה לעם עליה; טאו, בחכמה יבנה בית; טאו, שאל אביך ויגדך.

שזו צפויה להיות בשלב הקודש של הגאולה.⁹⁰ הרב טאו התייחס לגידולים החקלאיים של גוש קטיף אשר זכו לכשרות מהודרת בשל היותם ללא תולעים באופן מטפורי באמרו שבגוש קטיף יש 'אמונה ללא תולעים וציונות ללא תולעים'.⁹¹ פינוי הישובים היה עבור הרב טאו שונה מפינוי ישובים אחרים – שכן מדובר היה עבורו במפעל חיים ובמודל אידאלי אשר משלב גוף (חקלאות ומועצות מקומיות) ונשמה (תורת הרב טאו).

בנוסף, חווה הרב טאו אכזבה מצד חלק מתלמידיו, רבני 'קו', ובייחוד ראשי מכינות קדם צבאיות, שהורו לתלמידיהם המשרתים בצבא שלא לסרב פקודה ולהשתתף בפניו גוש קטיף, זאת בניגוד לעמדתו שיש לנקוט בסרבנות אפורה; לא להצהיר על סרבנות, אך מאידך גיסא לא להגיע למצב שבו מפנים תושבים מבתיהם. הדרך הממלכתית שבה דגל, שקדושת המדינה מצריכה יחס של כבוד לעומדים בראשה, שימשה הצדקה עבור תלמידיו לשיתוף פעולה עם אותה מדינה, גם במקרה שבו אסור היה הדבר לפי הרב טאו.

בכל הנוגע למשמעות המטפיזית של ההתנתקות, הרי שבזמן ההתנתקות ואחריה טען הרב טאו שזו התאפשרה משום שהתודעה של העם נשלטת על ידי התקשורת והאקדמיה; לדידו ההתנתקות מהקרע היא סימפטום של התנתקות מהרוח וכניעה לתרבות המערבית. אילו עם ישראל היה מכיר בייעודו המיוחד, לא הייתה מתאפשרת ההתנתקות:

בימינו קיים תהליך מתמשך של כניעה והתרפסות שפלה בפני התרבות המערבית, בעוד שלפי האמת הרי התורה התרבות הישראלית המקורית עומדת למעלה למעלה מרום התרבות האנושית [...] מתוך כך מתקיים ניסיון מתמיד לגרש כל ערך של קודש ויהדות מתוך החיים. 'ההתנתקות' היא תוצאה וסימפטום של כל התהליך הזה, תהליך של כניעה לתרבות הגויים ותכתיביהם. הרפיון הרוחני, התרבותי, גורם לרפיון מדיני ולאומי [...] תיקון מצב האומה והמדינה מתחיל בהשתחררות מעול הגויים, מבנין החירות האמיתית שלנו [...] השיבה אל טבענו המקורי, אל התרבות הישראלית המקורית והטהורה תבנה גם את החוסן הלאומי ואת עומק הקשר לארץ.⁹²

מסקנתו של הרב טאו תאמה את משנתו עד אז: יש להגביר את המאבק על התודעה, ולהימנע מכל מחאה אקטיבית, אלא שנראה כי בד בבד החלו להופיע שינויים ראשונים בעמדתו. חבירתו לחרדים הייתה צעד דרמטי מצד מי שנתפס כאחד המנהיגים המובילים של הציבור הדתי לאומי. הוא עצמו הגיע למסקנה שהפוליטיקה הציונית-דתית אינה ממלאת את תפקידה לקידום סדר יום שקשור בנושאי דת, לא זו אף זו – היא משתפת פעולה עם גורמים שחפצים בהפרדת הדת מן המדינה. הרב טאו תלה תקוות בציבור החרדי ולאחר שגם אלו נכזבו בחר להקים מפלגה בעצמו. עצם העובדה שהרב טאו נדרש לשאלה

⁹⁰ טאו, נשמה לעם עליה, עמ' קפא.

⁹¹ טאו, נשמה לעם עליה, עמ' קצד.

⁹² טאו, נשמה לעם עליה, עמ' קצ-קצא; וראו שם, עמ' קפט, על המלחמה הרוחנית שהוכרזה בהתנתקות.

הפוליטית יש בה שינוי מעמדו המסויגת באופן נחרץ מכל עיסוק בפוליטיקה. נראה שעומק המשבר של ההתנתקות שעיקרו התחושה כי כוחות הטומאה הכריזו מלחמה עליו ועל תלמידיו – נושאי תורת הגאולה – גרם לרב טאו להגיע למסקנה שאין די בנסיונות להשפיע על התודעה, מבלי שאלו ייתמכו במערך פוליטי עקבי.

דיון

מפלגת נעם היא ביטוי למטמורפוזה בזרם 'הקן' בראשות הרב טאו – מזרם דתי אידאולוגי שמתנזר מהספירה הפוליטית ודבק בלימוד תורה, לזרם בעל נוכחות פוליטית שמנסה לקדם סדר יום חוקתי בנושאי דת ומדינה במדינת ישראל. בחירתה של המפלגה לעסוק בנושאים שמרחיקים אותה מאזור הנוחות של הימין נובעת מכך שבהתאם לתפיסת העולם של מנהיגה הרב טאו אין כל ברירה אחרת: זו הדרך היחידה לקדם את הגאולה. זו מאוימת כרגע במסגרת מלחמה קוסמית שמנוהלת בעצמה רבה על ידי גורמים זרים נגד יהדותה של המדינה. האקטיביזם של אותם גורמים זרים דוחק ברב טאו ובתלמידיו לעסוק בפוליטי, כדי להדוף את המתקפה וכדי לשנות בהמשך את הסטטוסקו הפושר למדי בכל הנוגע לנושאי דת ומדינה.

המאבק על נושאי ליבה ימניים, כגון סוגיות ביטחוניות וטריטוריאליות, הוא מאבק שולי שכן הוא שייך לתחום של ה'גוף', שלב החול, כלומר לחיזוקה הפיזי של מדינת ישראל. כעת, בתקופת המעבר יש לדאוג דווקא ל'נשמה', לתחום הדתי, כדי שהגאולה תוכל להתקדם. בנוסף, במפלגת נעם חווים את העת הזו כעת חירום, ולכן ישנה בהילות לעסוק באיום הקריטי היחיד – האיום הרוחני על מדינת ישראל. תחומים אחרים נדחים משום שללא זהותה היהודית של מדינת ישראל לא תהיה כל משמעות למדינה וממילא לא יהיה טעם לעסוק בחיזוקה הפיזי.

ציפיית מפלגת נעם היא שבמוקדם או במאוחר יצטרף כל עם ישראל אליהם ובכך ישוב העם למצבו האוטנטי והמקורי. הדבר יקרה רק לאחר שייחשפו הגורמים הזרים ודרכי פעולתם. לעת עתה לא רק שאין נהירה ציבורית המונית אחרי מפלגת 'נעם', אלא להיפך: יציאת 'הקן' אל המרחב הציבורי גרמה להתנגדות לדרכם. טענתם בדבר אחיזתם באמת המוחלטת, וידיעתם את צפונות ליבם של כל יהודי ויהודי, נתפסים כפטרונות והתנשאות, ובמקרה הטוב כניחוח מן המציאות. כיצד יתמודדו במפלגת נעם עם עם ישראל הממשי, זה שאותו הם פוגשים לראשונה בשנים האחרונות ברחוב בזמן שהם מפגינים נגד מצעד הגאווה או מחלקים דפי מידע נגד שילוב נשים בצבא ונגד ארגוני הלהט"ב? נכון לעכשיו טוענים במפלגת נעם שרבים בעם נוהים אחריהם, אלא שאין להם האומץ להודות בכך בשל הפחד מן התקינות הפוליטית. מנגד, בהיפוך גמור של הטענה הקודמת, ישנה הודאה בריחוק הציבורי מ'נעם'; ריחוק זה מוצג על ידם כעדות לעומק

ההשפעות הזרות ולנחיצותה של מפלגת נעם. נראה שהמציאות לא תוכל להפריך את טיעוני 'הקו' שכן הללו אינם עומדים בעקרון ההפרכה, ובכל זאת יש מקום להניח שבקיעים יתגלו בקרב תלמידי הרב טאו או תלמידי תלמידיו.

סוגיה נוספת שיש לתת עליה את הדעת לאור המפנה הפוליטי היא הצטרפותם העתידית האפשרית של אנשי 'הקו' למאבק אקטיביסטי סביב ההתנחלויות עד כדי עימות עם הפלסטינים. התמקדות 'הקו' בלימוד תורה ובהסברה, לצד תפיסת עולם 'ממלכתית' אשר מייחסת קדושה לצבא ולמדינה, ומתוך כך נוהגת ביראת כבוד כלפי ראשיה הובילו להימנעות מוחלטת מהתנגשות עם כוחות הביטחון בפינוי ישובים. ההנחה שחיכוכים מתוקשרים יובילו להתרחקות של דעת הקהל מה'קו' הביאה להימנעות גם מכל חיכוך מכון עם הפלסטינים. כעת השינוי הוא כפול: ראשית, ל'נעם' יש נציגות בכנסת ושאיפות פוליטיות שטרם מומשו. המעורבות הפוליטית עשויה לכפות על הרב טאו – כמקבל ההחלטות היחיד של המפלגה – הידרשות להכריע בתחומים שמהם נמנע עד כה להתערב, ובהם סוגיות ביטחוניות ומדיניות אשר נוגעות ליחסי הכוחות בין יהודים ובין לא יהודים בישראל.

שנית, את האיפוק הרטורי החליף – כפי שראינו – סגנון בוטה ולוחמני, שנובע מתחושת החירום הבהולה. בכך ישנה גם קירבה מיוחדת לתלמידי הרב מאיר כהנא. האם המוכנות לספוג התנגדות ציבורית, מתוך תפיסה שבטוחה הרחוק ישוב הציבור ויגלה את 'עצמו' במסרים של ה'קו' עלולה להוביל גם למוכנות לעימות פיזי עם כוחות הביטחון ועם הפלסטינים? יש לזכור שהרב טאו עצמו אינו צעיר וטרם ידוע מי יעמוד לו כיוורש. אין זה מן הנמנע כי המפנה הפוליטי והרדיקליזציה ברטוריקה נגד הלא יהודים אשר נתפסים כגורם זר אשר מתערב ב'טבעיות' וב'בריות' הישראלית האיינהרנטית, יכשירו חיכוך ישיר וממשי עם לא יהודים בישראל, בין אם מדובר בנוצרים ובין אם במוסלמים. אם אכן תגבר מעורבות ה'קו' בסוגיות טריטוריאליות, עשויים גם הפלסטינים להפוך לאויבים שנגדם ינסו אנשי ה'קו' לפעול.

מרדכי מילר

אוניברסיטת בן-גוריון בנגב והמרכז האקדמי שלם

mordym@post.bgu.ac.il